

การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

นายอาทิตย์ สุโขทัย

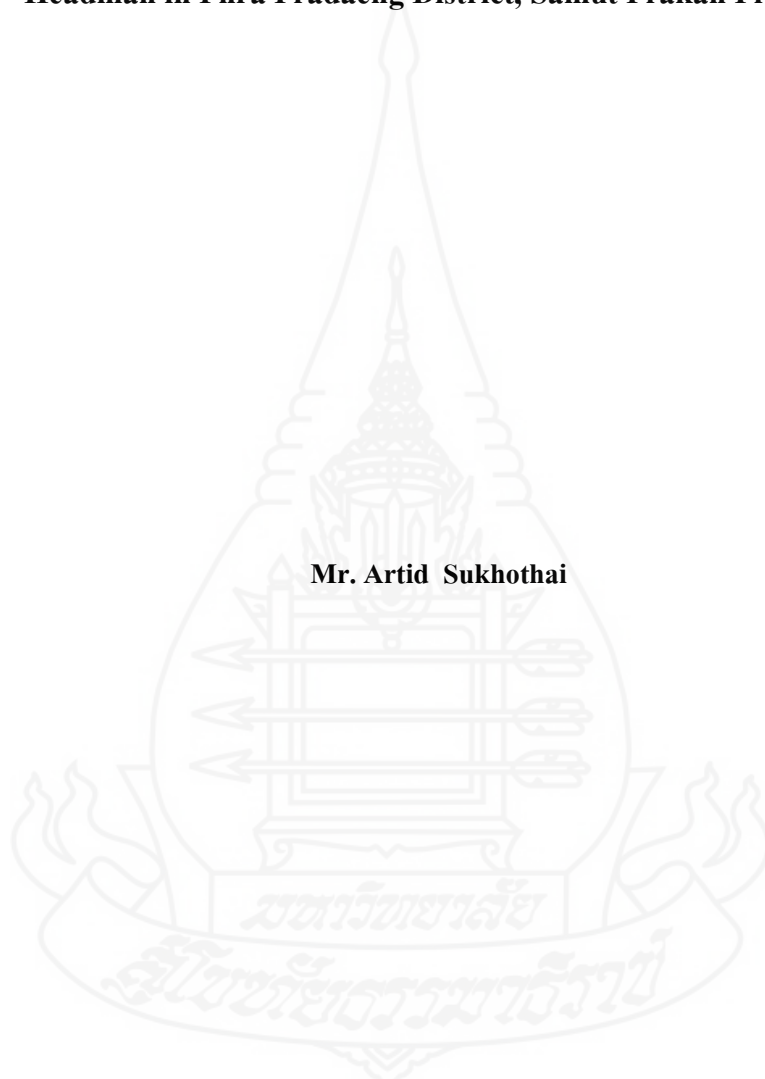

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ.2561

**Effects of Urbanization Changing on Roles of Subdistrict Headman and Village
Headman in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province**

Mr. Artid Sukhothai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Policial Science in Politics and Government

School of Poitical Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ชื่อและนามสกุล นายอาทิตย์ สุโขทัย

วิชาเอก การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวัลย์ ไรจนพล

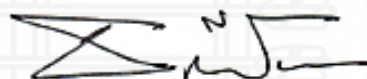
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2561

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

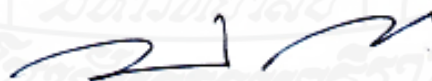
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปราชัน สุวรรณมงคล)

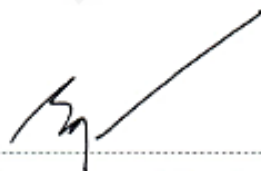
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวัลย์ ไรจนพล)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. กัญญา รุ่งโรจน์วิชย์)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มีความสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของผู้วิจัยได้ตั้งไว้เพราะได้รับอนุเคราะห์และสนับสนุน ตลอดจนคำแนะนำทางวิชาการจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้คำแนะนำแนวทางที่ถูกต้องในแต่ละขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่สาขา รัฐศาสตร์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่สำนักบัณฑิตศึกษาทุกท่านที่เป็นส่วนสำคัญทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเสร็จ และมีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ นายอำเภอพระประแดง ตลอดจนข้าราชการส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กำนันสมปอง รัตมิตต์ อดีตกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนอำเภอพระประแดง ที่คอยให้การสนับสนุนในการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลและเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณพระคุณเพื่อนนักศึกษารุ่นพี่และร่วมรุ่นที่คอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตลอดจนเป็นกำลังใจให้มีความมุ่งมั่นในการวิทยานิพนธ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงถือเป็นผลงานที่สำเร็จอันเกิดจากความร่วมมือและการสนับสนุนจากทุกท่านได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

อาทิตย์ สุโขทัย

สิงหาคม 2561

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัย นายอาทิตย์ สุโขทัย **รหัสนักศึกษา** 2548000872 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา

(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวัชร วิจารณ์พล **ปีการศึกษา** 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (2) ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (3) เสนอแนะแนวทางการปรับเปลี่ยนบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง

การวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย นายอำเภอพระประแดง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองัดการบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน อดีตกำนัน อดีตผู้ใหญ่บ้านและประชาชน รวม 21 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นผลมาจากความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานครที่มีการขยายตัวสู่พื้นที่ปริมณฑล ส่งผลให้ชุมชนดั้งเดิมเริ่มเปลี่ยนเป็นชุมชนหมู่บ้านจัดสรรและตึกสูง พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม และมีการย้ายถิ่นฐานของประชาชนต่างถิ่นเข้ามาเป็นผู้อยู่อาศัยกลุ่มใหม่ในอำเภอพระประแดงอย่างต่อเนื่อง (2) การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ส่งผลให้เกิดการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ในการดูแลพื้นที่ ทั้งการทับซ้อนและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันเอง และการทับซ้อนระหว่างสิทธิส่วนบุคคลกับหน่วยงานรัฐ ส่งผลให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ถูกลดทอนลง เช่น อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ งานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย คนตาย อำนาจการจัดเก็บภาษีอากร เป็นต้น ให้นหน่วยงานราชการในพื้นที่ อำเภอ ทำหน้าที่แทน ในราวปี พ.ศ.2542 จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านลดทอนลง(3) กำนันผู้ใหญ่บ้านควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ เช่น การนำเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารหรือประสานงานกับประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น

คำสำคัญ การเปลี่ยนแปลง ความเป็นเมือง บทบาท กำนันผู้ใหญ่บ้าน อำเภอพระประแดง

Thesis title: Effects of Urbanization Changing on Roles of Subdistrict Headman and Village Headman in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province

Researcher: Mr. Artid Sukhothai; **ID:** 254800872; **Degree:** Master of Political Science

Thesis advisors: (1) Dr. Thanasak Saijampa, Assistant Professor; (2) Dr. Wornwaluncha Rojanapol, Assistant Professor; **Academic year:** 2018

Abstract

The objectives of this research are (1) to study factors influencing on urbanization in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province; (2) to investigate effects of urbanization on roles of sub-district headman and village headman in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province; and (3) to propose a guideline to change roles of subdistrict headman and village headman in urban areas.

This research collected data from literature review and interviews of important persons including Phra Pradaeng Chief District Officer, Chief Administrator of the Subdistrict Administrative Organization (SAO), Chief Executive of the SAO, subdistrict headman, village headman, former subdistrict headman, former village headman and people (total 21 interviewers). The data gathered were analyzed using a content analysis method and a descriptive analysis method.

The research found that (1) urbanization in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province was caused by urbanization of Bangkok that has expanded into the metropolitan area. The original community has been changed into a community of house estate and tall building while agricultural areas has become industrial areas. The continuous migration into Phra Pradaeng District and the urbanization in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province caused overlapping of authority on responsible area among government organizations. Moreover, there was overlapping of individual rights and government organization resulting in deminishing role and power of Subdistrict Headman and Village Headman as per Local Administration Act. For example, the SAO which was established in B.E. 2542 to take over some responsibilities of Subdistrict Headman and Village Headman including various registration (Birth Certificate, Residence Certificate and Death Certificate) and tax collection. (3) It is proposed that Subdistrict Headmen and Village Headmen improve working style to suit the local requirements i.e. applying technology and social media to communicate or coordinate with people in the area.

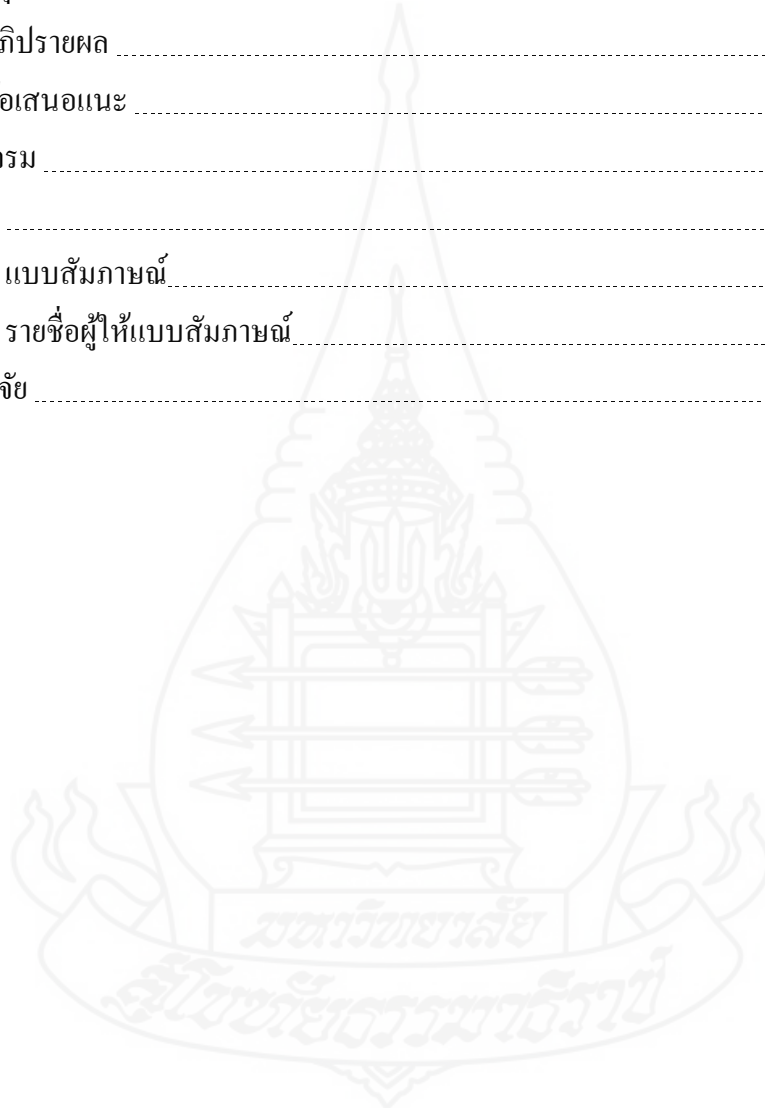
Keyword: Changing, Urbanization, Roles, Subdistrict Headman, Village Headman and Phra Pradaeng District

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
วัตถุประสงค์	4
กรอบแนวคิด	4
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม	9
ทฤษฎีบทบาท	22
แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ	25
แนวคิดการปกครองท้องถิ่น	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	47
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	48
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
การวิเคราะห์ข้อมูล	50
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
สรุปการวิจัย	68
อภิปรายผล	72
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	81
ก แบบสัมภาษณ์	82
ข รายชื่อผู้ให้แบบสัมภาษณ์	85
ประวัติผู้วิจัย	90

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนชนบทถือว่าเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์เป็นที่แรก ได้มีต้นทุนทางสังคม ชี้อนรูปแบบของแต่ละชุมชนชนบทในรูปแบบ สังคมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิต แสดงโดยเป็น “อัตลักษณ์” ของแต่ละชุมชน ชุมชนแต่ละชุมชนมีประชากรอยู่อย่างกระจัดกระจาย เป็น ตำบล หมู่บ้าน และจำนวนของประชากรที่อาศัยภายในชุมชนมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวใหญ่ แล้วค่อยกลายเป็นครอบครัวเล็กร่วมกันอยู่ ภายในชุมชน ส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรม เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ (ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 :น.168) ชุมชนชนบทสังคมเกษตรกรรม ในช่วงการเปลี่ยนแปลงเป็นยุคสังคมอุตสาหกรรมที่เข้ามาแทรกแซงสังคมเกษตรกรรมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้สังคมอุตสาหกรรมมีความสำคัญ และทำให้พื้นที่สังคมเกษตรกรรมลดลง สังคมอุตสาหกรรมเข้าแทนในพื้นที่ สร้างพื้นที่เชิงพาณิชย์กรรมเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานประชาชนนอกพื้นที่ เข้ามาทำงานในเขตอุตสาหกรรม ทำให้เกิดมีประชากรแฝง ประกอบด้วยประชากรแฝงกลางวันและกลางคืนของภาคอุตสาหกรรมก่อเกิดการขยายตัวของชุมชนชนบท และประชากรที่หนาแน่น แออัดของประชากรในส่วนของภาคอุตสาหกรรม มีการขยายในยุคสังคมอุตสาหกรรมมาแทนที่สังคมเกษตรกรรมทำให้รัฐต้องรองรับความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ รัฐสนับสนุนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เพื่อรองรับความเจริญเติบโตของชุมชนชนบท (สุนันทา สุวรรณโณคม และ ศิริวรรณ ศิริบุญ 2535 :น. 2-7)

ความเจริญเติบโตของเมืองหลวง ล้นไหลสู่ชุมชนชนบทที่มีพื้นที่ ที่ใกล้กรุงเทพฯ เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น การย้ายถิ่นฐานเพื่อทำงาน และการย้ายที่อยู่อย่างถาวร สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบทที่มีพื้นที่ ที่ใกล้กรุงเทพฯ เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวกรุงเทพฯ ในการเชื่อมโยงชนบท ผู้เมือง ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และมีการเพิ่มและขยายเส้นทางรถยนต์รถไฟใต้ดินและรถไฟฟ้าความเร็วสูง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความนิยมที่อยู่ใกล้ทางการคมนาคมอาศัยอย่างหนาแน่น และบริเวณใกล้เคียงกับเส้นทางคมนาคมดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชนชนบทกลายเป็นชุมชนเมืองนั้น ส่วนการทำงานและวิถีชีวิตของประชาชนภายในชุมชนชนบท มีการแปลงเปลี่ยน

เหมือนเป็นแบบวิถีชีวิตคล้ายคนเมือง ทั้งการทำงานที่แบ่งแยกความถนัดและงานชัดเจน ได้ผลตอบแทนเป็นเงิน และการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้แทนแรงงานคน ในภาคอุตสาหกรรม การดำเนินชีวิตประจำวันส่วนใหญ่จะผูกพันกับการทำงานเป็นส่วนใหญ่ ทำเพื่อตนเองและเพื่อครอบครัว เปรียบเหมือนคล้ายคนเมือง ลักษณะที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ พื้นที่ชุมชนชนบทสนับสนุนระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ตำรวจ โรงเรียน โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย ศาล ระบบการคมนาคมขนส่ง และการรักษาสุขภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อประชาชนที่อยู่อาศัย สิ่งกล่าวมาทั้งหมดเป็นปัจจัยเกื้อหนุน สู่ความเป็นชุมชนเมือง(สถาบันพระปกเกล้า 2559,น.10)

สมุทรปราการเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้พื้นที่ ที่ใกล้ความเจริญส่งผลให้รัฐให้ความสำคัญจังหวัดสมุทรปราการ ที่มีประชากรจำนวนมากภาคอุตสาหกรรม รัฐสนับสนุนในการขยายเมืองหลวงออกสู่ชนบท ในการจัดสร้างที่อยู่อาศัยให้ประชากรในรูปของโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมายตอบสนองประชาชนทั่วไป และประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ประชาชนที่ทำงานในพื้นที่ และประกอบธุรกิจในพื้นที่มากขึ้น สมุทรปราการเริ่มมีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเพื่อรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้น เช่น โครงการหมู่บ้านจัดสรร ขนาดใหญ่ กลาง และขนาดเล็ก เพิ่มขึ้น ในส่วนของ คอนโด ทาวน์โฮม สนองความต้องการคนมีโยกย้ายถิ่นฐานในการทำงาน และอยู่อย่างถาวร ตามลำดับ เพื่อเป็นการขยายเมืองออกสู่ชนบท ในราวปี พ.ศ.2550 นักลงทุนสังเกตเห็นว่าสมุทรปราการแหล่งเศรษฐกิจฐานภาคอุตสาหกรรม ทำให้นักลงทุนเข้ามาทำแสวงหาผลประโยชน์ทำให้เกิดการลงทุน ทำการก่อสร้างห้างสรรพสินค้า บีคีย์, โลตัส, เซเว่นอีเลฟเว่น ก็เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก กับประชาชนทั่วไปและคนในพื้นที่ และยังรวบรวมการทำนิติกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันภายในพื้นที่ โดยผ่านตัวแทนหรือบริษัทที่ดำเนินการอย่างคบวงจร โดยไม่ต้องเดินทางไปหน่วยงานราชการแทน ทำให้เห็นว่าการขยายตัวชุมชนเมืองมาสู่ชุมชนชนบทที่เรียกว่า สมุทรปราการ ขยายตัวนี้ และพบว่าในปี พ.ศ. 2557 มีค่าGDP สูงรองมาจากกรุงเทพมหานคร ทำให้ด้านเศรษฐกิจสมุทรปราการมีการขยายตัวและมีเม็ดเงินประมาณ หกแสนล้านบาท จากภาคอุตสาหกรรมที่ผลิต ในส่วนชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอาหารแปรรูป คิดเป็นสัดส่วนต่อประเทศไทย 7.28 ส่งผลเห็นว่าการขยายทางด้านเศรษฐกิจของสมุทรปราการภาคอุตสาหกรรมความเจริญเติบโตขึ้นในราวปี พ.ศ.2560 (สำนักงานสมุทรปราการ 2561-2564 , น.7-10)

ชุมชนชนบทภาคอุตสาหกรรมทำให้มีผลกระทบต่อ การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ที่อาศัยใน สมุทรปราการ และประชากรที่ทำงานภายในสมุทรปราการอย่างมาก จากชีวิตที่เป็นชุมชนชนบท คั้งเดิมก็เปลี่ยนแปลงภาพ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้านการแข่งขันทุกๆด้าน การเดินทาง การทำงาน รวมถึงกิจกรรมประจำวันต้องผูกติดเวลาและความเร่งรีบ สะท้อนกับคล้ายชุมชน เมืองหลวง และมีการแข่งขันเชิงธุรกิจภายในสมุทรปราการอย่างต่อเนื่องสูง สมุทรปราการซึ่งมี แหล่งท่องเที่ยว เชิงด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สามารถเป็นแหล่งที่เป็น ดึงดูดให้มาท่องเที่ยว ใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยวเป็นอันมากฯ และได้รับความนิยมนเป็น อันมาก ได้แก่ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และการจัดกรยานภายในคุ้มบางกระเจ้าที่เรียกว่า ปอดคน กรุงเทพฯ ในอำเภอพระประแดง สมุทรปราการ ได้รับความนิยมนระดับต้นๆสมุทรปราการ ทำให้ สมุทรปราการเกิดการพัฒนา และการขยายตัวการเป็นชุมชนชนบททั้งเมือง การขยายตัวอย่าง รวดเร็วส่งผลกระทบต่อประชากรในพื้นที่ วิถีชีวิตทุกๆวัน พื้นที่ของสมุทรปราการเลยเป็น ศูนย์กลาง เขตพื้นที่เขตเศรษฐกิจ และจุดยุทธศาสตร์ของนักลงทุนที่ส่งเสริมการขยายเมืองออกมา ลู่ชนบท

สมุทรปราการมีประชาชนที่อาศัยประมาณ หนึ่งล้านกว่าคนแบ่งออกเป็นประชาชนชาย หกแสนกว่าคน และประชาชนหญิงหกแสนคน ในราว พ.ศ.2556 มีประชาชน หนึ่งล้านสอง แสนคน และในราวปี พ.ศ. 2559 มีประชาชน หนึ่งล้านสองแสนแปดหมื่นคน โดยประชาชนชาย ประมาณ หกแสนกว่าคน ประชาชนหญิงประมาณ หกแสนแปดหมื่นคน เฉพาะอำเภอพระ ประแดงมีจำนวนประชากร 199,203 คน ความหนาแน่น2,715.1 ปชก./ตร.กม ในปี พ.ศ.2559 (กระทรวงสาธารณสุข 2559-2568 ,น. 10) และยังมีประชาชนเดินทางไป-กลับในการทำงานภายใน สมุทรปราการ และมีประชากรแฝงอีกส่วนหนึ่งด้วย สมุทรปราการมีการปกครองภูมิภาค โดย แบ่งเป็น อำเภอ เทศบาล ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 ประมาณ พ.ศ.2542 ได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบท เพื่อแบ่งภาระของรัฐบาลในรูปแบบ การกระจายอำนาจสู่ชุมชนลักษณะตำบลและหมู่บ้าน ในการบริหารจัดการและรับนโยบายจาก ทางภาครัฐบาล ซึ่งจะมืองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นตัวกลางในการรับนโยบายและนำ บประมาณที่กระจายสู่ท้องถิ่นที่ เรียกว่าว่า อำเภอ เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล เป็น ผู้รับนโยบายและงบประมาณมาบริหารจัดการ การให้กับประชาชนในพื้นที่ ในแต่ละอำเภอ อำเภอ จะแบ่งออก 2 ส่วนคือ ส่วนแรกประกอบด้วย อำเภอ เทศบาล และผู้นำชุมชน ส่วนที่สอง อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้ง สองส่วนก็จะมีกระบวนการบริการจัดตั้ง นโยบายและงบประมาณลงสู่ประชาชนในพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน ในส่วนของเทศบาลก็จะมีผู้นำ ชุมชนเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนและเทศบาล ซึ่งเป็นผู้ประสานในการรับโครงการต่างๆและ

งบประมาณในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ในส่วนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลก็มี กำหนดผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ประสานประชาชนในการรับโครงการ ต่างๆ และงบประมาณในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ทำให้เห็นว่า สมุทรปราการที่มีการพัฒนาทั้งความเจริญ ที่อยู่ใกล้เมืองหลวงที่เรียกว่า กรุงเทพฯ กระจายตัวที่เข้า อย่างรวดเร็วรวมถึงการทำงานหน่วยงานภาครัฐในภายสมุทรปราการ ได้มีการจัดทำแผนพัฒนา ยุทธศาสตร์จังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี เริ่มพ.ศ.2561-2564 เพื่อเป็นการเร่งรัดการปรับให้ทันกับ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงขยายตัวอย่างรวดเร็ว และต้องการปรับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนภูมิภาค ให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนทั่วไป และประชาชนในพื้นที่ สมุทรปราการเป็นการขยายส่วน ของชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมือง (สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ 2561-2564 ,น.5-12)

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาสนใจจะศึกษาอำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการที่มีพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯและได้รับอิทธิพลความเจริญเติบโตเข้ามาสู่อำเภอพระ ประแดง ในหัวข้อ “การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” โดยใช้พื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการในส่วนลักษณะการปกครองแบบตำบลในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
- 2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีต่อบทบาท ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทาง การปรับเปลี่ยนบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ที่มีการ เปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ใช้กรอบแนวคิด ดังนี้

- 3.1 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม
- 3.2 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง
- 3.3 ทฤษฎีบทบาท
- 3.4 แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ
- 3.5 แนวคิดการปกครองท้องถิ่น

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม มาใช้ในการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ของประชาชนในอำเภอพระประแดงอันเป็นผลมา มาจากการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในพื้นที่ดังกล่าว จากการเป็นสังคมชนบทประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ภายหลังเป็นสังคมเมืองที่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผล กระทบต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในพื้นที่อำเภอพระประแดง ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำแนวคิดบทบาทมาเพื่อศึกษา บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เปลี่ยนไป

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง มาใช้ในการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ของประชาชนในอำเภอพระประแดงอันเป็นผลมา มาจากการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ในพื้นที่ดังกล่าว จากการเป็นสังคมชนบทประชาชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ภายหลังเป็นสังคมเมืองที่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผล กระทบต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในพื้นที่อำเภอพระประแดง ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำแนวคิดบทบาทมาเพื่อศึกษา บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เปลี่ยนไป

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด บทบาท มาใช้ในการอธิบาย บทบาท ของประชาชนในอำเภอ พระประแดงอันเป็นผลมา มาจากการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ในพื้นที่ดังกล่าว จากการเป็น สังคมชนบทประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ภายหลังเป็นสังคมเมืองที่เป็นพื้นที่ อุตสาหกรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในพื้นที่อำเภอพระประแดง ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำแนวคิดบทบาทมาเพื่อศึกษา บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เปลี่ยนไป

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด อำนาจ มาใช้ในการอธิบาย อำนาจ ของประชาชนในอำเภอ พระประแดงอันเป็นผลมาจาก การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในพื้นที่ดังกล่าว จากการเป็น สังคมชนบทประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ภายหลังเป็นสังคมเมืองที่เป็นพื้นที่ อุตสาหกรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในพื้นที่อำเภอพระประแดง ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำแนวคิดบทบาทมาเพื่อศึกษา บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เปลี่ยนไป

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด การปกครองท้องถิ่น มาใช้ในการอธิบาย การปกครองท้องถิ่น ของประชาชนในอำเภอพระประแดงอันเป็นผลมา มาจากการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองใน พื้นที่ดังกล่าว จากการเป็นสังคมชนบทประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ภายหลังเป็น สังคมเมืองที่เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในพื้นที่อำเภอพระประแดง ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำแนวคิดบทบาทมาเพื่อศึกษา บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เปลี่ยนไป

4.ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเพื่อศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สู่ความเป็นเมือง บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอพระประแดง โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่มี การเปลี่ยนแปลงทำให้บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะต้องปรับตัวในการทำหน้าที่ในฝ่ายปกครองให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ปัจจุบัน

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษา คือประชาชนในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการศึกษาระหว่างเดือน กันยายน 2559 – กันยายน 2561

4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้ทำการศึกษา ในลักษณะตำบลจำนวน 6 ตำบลประกอบด้วย ตำบลบางยอ ตำบลบางกระเจ้า ตำบลบางน้ำผึ้ง ตำบลบางกระสอบ ตำบลบางกอบัว ตำบลทรงคนอง ปฏิบัติหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องที่ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

5.นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง หมายถึง การพัฒนาสู่ศูนย์การการเชื่อมโยงกัน การคมนาคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม จากสังคมที่ด้อยการพัฒนาสู่สังคมที่พัฒนาแล้วมีแรงผลักดันสังคมตะวันตกในประเทศพัฒนาแล้ว

5.2 บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

บทบาท หมายถึง กำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ตามรับมอบหมายพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 10 พ.ศ. 2542 ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบบทบาทด้วย ด้านการปกครองและรักษาความเรียบร้อย ด้านการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมอาชีพ และด้านการป้องกันฝ่ายพลเรือน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านอื่นที่ร้องขอ

5.3 ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนเมืองเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก อาคาร บ้านเรือนหนาแน่น มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติ

6.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ทราบถึง ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดประกิริยากับการทัศนะกับคนในพื้นที่ ซึ่งเปลี่ยนแปลงกลายเป็นชุมชนเมือง

6.2 ได้ทราบถึง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ว่ามีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในทิศทางเชิงบวกส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน

6.3 ได้เสนอแนะแนวทาง การส่งเสริมบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ที่กลายเป็นชุมชนเมือง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่ออบทบาทของ
กำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ศึกษาวิจัยจะเน้นย้ำ
การศึกษายบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ในอำเภอพระประแดงที่จะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชนบทสู่
ความเป็นเมือง ในส่วนอำเภอที่เป็นลักษณะตำบล ผู้ศึกษาจะต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และเป็นแนว ในการศึกษา ดังนี้

- 1.แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม
- 2.แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง
- 3.ทฤษฎีบทบาท
- 4.แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ
- 5.แนวคิดการปกครองท้องถิ่น
- 6.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

ปัญหาสังคมมากมายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สืบเนื่องมาจากผลของการพัฒนาที่ละลายหรือไม่
ใส่ใจกับปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ทุกประเทศทั่วโลกจึงหันมา ให้ความสำคัญกับการกำหนด
ยุทธศาสตร์ การพัฒนาที่วางอยู่บนพื้นฐานของบริบททางสังคม เพิ่มมากขึ้นแม้ว่า มโนทัศน์การ
พัฒนานักสังคมวิทยา พยายามชี้ให้สังคมตระหนักถึง ความสำคัญมานานกว่าห้าทศวรรษแล้วก็
ตาม องค์ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่
ดำเนินอยู่ไม่เพียงพอที่ตอบสนอง ความต้องการและความซับซ้อน ของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้
ผู้นำ และผู้กำหนดนโยบายการพัฒนาจึงหันมาให้ความสำคัญ การศึกษาวิจัยในมิติของการ
เปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น (พัชรินทร์ สิริสุนทร : 2556 น. 250)

การเปลี่ยนแปลง(Change) หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลา
 หนึ่งๆ และการดำรงอยู่หน่วยทางสังคม(Social Unite) นักสังคมวิทยาให้ความหมายของ “การ
 เปลี่ยนแปลงทางสังคม(Social Change)” หมายถึง สภาพความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับพฤติกรรม
 ของสังคม(Social Behavior) โครงสร้างทางสังคม (Social Structure) การจัดระเบียบทางสังคม
 (Social Organization) องค์กร(Organization) ตลอดจนระบบความสัมพันธ์(Social Relationship)
 ของคนมากกว่า 2 คน ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย มีการจัดวางระเบียบ และด้วยความรู้สึก
 เป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) เปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 3
 ประการ คือความแตกต่างที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมหนึ่งๆ ปัจจัยเรื่องเวลา และ การดำรงอยู่
 ของสังคมนั้น สำหรับคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม(Cultural Change)” นักมานุษยวิทยา
 (Linton,1945) (พัชรินทร์ สิริสุนทร 2556 , น.250)หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของ
 คนในสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ระบบอุดมการณ์ ระเบียบแบบแผน ธรรมเนียม ประเพณี
 หรือแนวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในสังคม

สังคมกับวัฒนธรรมจึงมีความแตกต่างกัน คือ วัฒนธรรม(Culture) หมายถึงวิธีการดำเนิน
 ชีวิต และแนวทางพฤติกรรมที่คนในสังคมยึดปฏิบัติสืบต่อกันมา (Society) หมายความว่า
 อาศัยอยู่ร่วมกัน ภายใต้วิธีการดำเนินชีวิตแบบหนึ่งๆ (Herskovits) นับว่าเป็นการยากที่แยกขอบเขต
 ของ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมออกอย่างเด็ดขาดจาก การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เนื่องจากใน
 สภาพความเป็นจริง การวิเคราะห์สังคมมีมิติที่ทับซ้อนกันอยู่เป็นอันมากระหว่างปัจจัยและ
 องค์ประกอบด้านสังคมและด้านวัฒนธรรม

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม(Social Culture Process) จำแนกออกได้หลายลักษณะ
 อาทิ การค้นพบ (Discovery) การประดิษฐ์ (Invention) การแพร่กระจาย(Diffusion) เป็นต้น
 ส่วนปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีอยู่มากมายได้แก่ สิ่งแวดล้อมทาง
 กายภาพ (Physical Environment) การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร (Population Change) การโดด
 เดี่ยวหรือการติดต่อสัมพันธ์กัน (Isolation and Contact) โครงสร้างวัฒนธรรม(Structure of Society
 and Culture) ทักษะคติ และค่านิยม(Attitudes and Values) ของคนในสังคมความต้องการที่จะรับรู้
 (Perceived Needs) ของคนในสังคม ความขัดแย้ง(Conflict) และพื้นฐานทางวัฒนธรรม(Cultural
 Base) (พัชรินทร์ สิริสุนทร 2556, น.251)

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural Change Process) มีหลายลักษณะ อาทิ พัฒนาการ(Development) วิวัฒนาการ(Evolution) การขัดเกลาทางสังคม

ทฤษฎีวิวัฒนาการวัฒนธรรม

นักคิดทฤษฎีของกลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการ (Cultural Evolution Theory) มีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญคือ วัฒนธรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป วิวัฒนาการ (Evolution) หมายความว่า ภาวะของการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเด่นคือ ค่อยเป็นค่อยๆ ไป (Gradual Change) ต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานจึงสามารถมองเห็นได้ในขณะที่ “การปฏิวัติ” (Revolution) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและฉับพลัน (Sudden Change) และผลของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ กระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิต ของคนส่วนใหญ่ในสังคม และอาจแผ่กระจายไปสู่สังคมอื่นๆ (Diffuse) อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติเกษตรกรรมครั้งที่ 1 (The first agricultural revolution) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 9,000 ปีมาแล้ว (Childe,1951 :Wolf ,1966) (อ้างถึงในพัชรินทร์ สิริสุนทร 2556 :น. 252) ซึ่งอาจส่งผลทำให้วิถีการผลิตของประชาชนจำนวนมากเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ จากระบบเศรษฐกิจแบบล่าสัตว์และหาของป่า (Hunting and Gathering) มาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรม ซึ่งผู้คนเรียนรู้ที่จะปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร(Plant and Animal Domestication) แทนการล่าสัตว์และเก็บหาของป่าเช่นเดิม และผลกระทบที่ติดตาม ได้แก่ การเริ่มวิวัฒนาการตั้งถิ่นฐานของผู้คน เกิดระบบหมู่บ้าน (Village) แทนการรวมเป็นหมู่เหล่า(Band) หรือการอพยพย้ายถิ่น(Nomad) เริ่มมีระบบการจับจองที่ดินทำกิน การผลิตอาหาร การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ และการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้อ่านจะพบว่า ในยุคต่อๆ มานักคิดในกลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการได้แบบออกเป็น 2 สำนักที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีวิวัฒนาการสายเดี่ยว (Unilinear Evolution) และทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสายหรือวิวัฒนาการขนาน(Multilinear or Parallel Evolution) (พัชรินทร์ สิริสุนทร 2556, น. 257-259)

แนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยา

การมีความรู้ความเข้าใจกับแนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปฏิบัติงานพัฒนาสังคม เพราะเป็นรากฐานของความเข้าใจในพฤติกรรมมนุษย์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในอธิบายปรากฏการณ์ เพิ่มความแม่นยำในการคาดทำนาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างไรก็ตามพบว่า ในปัจจุบันมีนักพัฒนาสังคมจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถพัฒนารอบคอบคิดการทำงาน เนื่องจากขาดทักษะในการคิดเชิงระบบ หรือเมื่อต้องออกแบบและจัดทำนโยบาย แผน หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม ก็ไม่สามารถกำหนดเป้าประสงค์ (Goal) วัตถุประสงค์ (Objective) และยุทธศาสตร์ (Strategy) ได้เนื่องจากไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทฤษฎี ปรัชญาและเป้าหมายเชิงนโยบายต่างๆ ที่นโยบายสังคม (Social Policy) จำนวนไม่น้อยมีที่มาจากแนวคิดทฤษฎีด้านสังคมวิทยา

การศึกษาด้านสังคมวิทยาเป็นทั้งวิธีคิด วิธีอธิบาย และวิธีการคาดทำนายปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนั้นจึงมีคุณลักษณะของศาสตร์ที่เน้น กระบวนการเรียนรู้ที่มีฐานคิดเรื่องความหลากหลายตลอดจนความซับซ้อนของสังคมในบริบทต่างๆ ดังนั้น ศาสตร์ด้านสังคมวิทยาจึงครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาทักษะของเรียนด้านการตั้งคำถาม การอภิปราย การวิเคราะห์ และการเสนอแนะบทสังเคราะห์ทางความคิด นอกจากนี้การศึกษาสังคมวิทยามุ่งเน้นการสร้างเสริมทักษะ ในการคิดเชิงระบบ การวางแผน และการเชื่อมโยงเงื่อนไขขององค์ประกอบ และมูลเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม ลึกซึ่งมีพลวัต ทั้งที่อยู่ในรูปแบบของการศึกษาเชิงเปรียบเทียบและเชิงบริบท (อานันท์ กาญจนพันธุ์ 2544 , น.205-207)

แนวคิดความสัมพันธ์ทางสังคม

นักสังคมวิทยาสนใจ ศึกษาทั้งแง่ของขนาดและคุณลักษณะของสังคม เนื่องจากมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความสัมพันธ์ของคนในสังคม(Social Relation) เป็นแรงผลักดันทางสังคม (Social Force)และวัฒนธรรมที่สำคัญ ตลอดจนเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นผลมาจากการ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ระหว่างมนุษย์ ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ของมนุษย์ (Human Interaction) จึงช่วยให้เข้าใจถึงที่มีอิทธิพลต่อการรวมกันเป็นสังคม และการติดต่อกันด้วยสัญลักษณ์(Symbolic Interaction) สัญญาณ(Sign) และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุเนื่องจากตามทัศนะของนักสังคมวิทยาสรรพสิ่งมิได้เป็นวัตถุทางกายภาพ (Physical Object) เท่านั้น แต่เป็นวัตถุทางสังคม(Social Object) ที่คนให้ความหมายประเมินคุณค่า และมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมด้วย

นักสังคมวิทยายังมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ทั้งความสัมพันธ์ที่มีวัตถุประสงค์และที่เป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นโดยไม่เจตนา ตลอดจนศึกษาสังคมในมิติอื่นๆ ที่หลากหลายทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤต ดังนั้น การมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นทางสังคมที่อาจนำมาซึ่งปัญหา ทางสังคมดังนี้

1.สังคมส่วนย่อยและส่วนใหญ่ เช่นภาวะ โครงสร้างภายในสังคม(Internal Structure) และศึกษาลักษณะภายในสังคมฯ

2.สถาบันทางสังคม(Social Institution)

3.ลักษณะทางสังคมของภาษา(Social Nature of Language) โคนเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของมนุษย์ ทั้งโดยภาษาพูด (Verbal) และภาษาท่าทาง(Gestures) ในขณะที่มีสติ (Consciousness)

4.กระบวนการปฏิสัมพันธ์(Pattern of Interaction) โดยการศึกษาบทบาทและโครงสร้าง (Role and Structure)

5.บทบาทและความสัมพันธ์ทางสังคม(Social Relation)

6.ความสัมพันธ์ทางสังคม(Social Relation) จากสถานภาพ (Status) และบทบาท(Role)

7. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม(Social Changes)

8.ความขัดแย้ง(Conflict Management) (อ้างถึง พชรินทร์ สิริสุนทร 2556,น.139-141)

นักสังคมวิทยาชาวอังกฤษยุคแรกๆ อีกผู้หนึ่งที่ศึกษาวิเคราะห์ระบบสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดพื้นฐานของ Spencer ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการของCharles Darwin โดยSpencerมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับระบบครอบครัว การเมือง ศาสนา การควบคุมอุตสาหกรรม องค์กร ชุมชน การแบ่งงาน การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม สังคมวิทยาทางปัญญาและวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ Spencer ยังสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของสังคมและอิทธิพลที่สถาบันต่างๆ มีต่อกันและต่อสังคม โครงสร้างหน้าที่หรือประโยชน์ (Function) ของสังคม โดย Spencer มีแนวแนวคิดว่า สถาบันทางสังคมมีอยู่ 6สถาบันหลัก

สถาบันวัฒนธรรมพื้นบ้าน(Domestic)

สถาบันประเพณี(Ceremonial)

สถาบันการเมือง (Political)

สถาบันศาสนา (Ecclesiastical)

สถาบันอาชีพ (Professional)

สถาบันอุตสาหกรรม(Industrial)

Spencer (Worsley 1991) (อ้างถึงใน พชรินทร์ สิริสุนทร 2556,น.143-153)

ยังประยุกต์แนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory) ของ Darwin มาใช้อธิบายกลไกและปรากฏทางสังคม โดยเสนอว่าปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสังคม และสังคมมนุษย์เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ที่มีการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างกลุ่มและบุคคลต่างๆ และผู้ที่แข็งแรงที่สุดเท่านั้นที่จะมีชีวิตรอดอยู่รอดได้ (Survival of the Fittest) ตามกฎการเลือกสรรทางธรรมชาติ (The Law of Natural Selection) โดยสิ่งมีชีวิตที่ปรับตัวได้ดีที่สุดและแข็งแรงที่สุดจึงจะดำรงอยู่ Spencer เชื่อว่าสังคมกับสิ่งมีชีวิตมีพัฒนาการทิศทางเดียวกัน คือจากซับซ้อนน้อยไปสู่ความสลับซับซ้อนมากขึ้น (พัชรินทร์ ลีรสุนทร 2556, น.143-153)

ทฤษฎีหน้าที่นิยม

Talcott Parsons (1902-1979) (อ้างถึงใน พัชรินทร์ ลีรสุนทร 2556:น.153) เป็นนักสังคมวิทยาในกลุ่มโครงสร้างการหน้าที่คนสำคัญอีกคนหนึ่ง ซึ่งเริ่มต้นการเสนอแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ด้วยการเสนอแนวคิดเรื่องความจำเป็นทางหน้าที่ 4 ประการหรือ AGIL ประกอบด้วย Parsons

1. การปรับตัว (Adaptation) ระบบต้องจำเป็นต้องปรับให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ อาทิ สิ่งแวดล้อมและความต้องการของสังคม
 2. การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ระบบต้องกำหนดและตอบสนองต่อเป้าหมายหลัก
 3. การบูรณาการ (Integration) ระบบต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ และต้องจัดการกับความสัมพันธ์ของหน้าที่พื้นฐาน
 4. การธำรงรักษา (Latency Pattern Maintenance) ระบบต้องธำรง รักษา พื้นฟู กระตุ้น สร้าง และสนับสนุน แบบแผนทางวัฒนธรรมเพื่อให้ปัจเจกบุคคลสามารถรักษาแรงจูงใจตามทัศนะของ Parsons (1952) ระบบสังคมประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้
 1. ระบบมีความเป็นระเบียบและหลายส่วนต้องพึ่งพากัน
 2. ระบบมีแนวโน้มไปสู่ดุลยภาพ (Equilibrium)
 3. ระบบอาจมีลักษณะสถิต (Static) หรือเป็นพลวัต (Dynamics)
 4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับส่วนหนึ่งของระบบจะกระทบกับส่วนอื่นๆ เสมอระบบมีขอบเขตภายใต้สภาพแวดล้อมนั้นๆ
 5. การแบ่งสรรและบูรณาการ เป็นกระบวนการพื้นฐานของการสร้างดุลยภาพในระบบ
 6. ระบบมีแนวโน้มที่จะรักษาขอบเขตและความสัมพันธ์ของการส่วนรวม ควบคุม
- (พัชรินทร์ ลีรสุนทร 2556, น.153-197)

การเปลี่ยนแปลงจากสังคมอุตสาหกรรมไปสู่สังคมหลังอุตสาหกรรม

Daniel Bell(อ้างถึงใน ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ 2529,น.90) วิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงจากสังคมอุตสาหกรรมไปสู่สังคมหลังอุตสาหกรรม ที่รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคมก่อนอุตสาหกรรม ในแถบเอเชียและแอฟริกา ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม คือบางประเทศในยุโรปตะวันตก และรัสเซีย ไปจนถึงสังคมหลังอุตสาหกรรมที่มีสหรัฐอเมริกาเพียงประเทศเดียวเท่านั้นที่ เป็นสังคมหลังอุตสาหกรรม ส่วนประเทศอื่นๆ ในยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่นก็ได้เคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทิศทางเดียวกันกับ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ความแตกต่างระหว่างสังคมก่อนอุตสาหกรรม

สังคมอุตสาหกรรมและหลังอุตสาหกรรม มี 3 ประการ

1. ในสังคมก่อนอุตสาหกรรมประชาชน มีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม เหมือนแรงแรง การประมง และคนงานไร้ฝีมือ สังคมอุตสาหกรรม มีคนงานกึ่งทักษะ และวิศวกรในขณะที่สังคมหลังอุตสาหกรรมมีนักวิชาชีพ นักวิทยาศาสตร์ และนักเทคโนโลยี

2. สังคมทั้งสามประเภทมีการทำทนายในการทำงานแตกต่างกัน คือสังคมก่อนอุตสาหกรรม มีการสกัดสิ่งต่างๆ จากธรรมชาติเช่น การทำเหมืองแร่ ประมง ป่าไม้ และเกษตรกรรม สังคมหลังอุตสาหกรรม มีการทำทนายในการทำงานที่สำคัญคือ การให้บริการแก่บุคคลอื่นๆ และผู้จัดบริการส่วนใหญ่จะมีข้อมูลข่าวสาร ความรู้และเป็นผู้เชี่ยวชาญมากกว่าผู้รับบริการ

3. สังคมก่อนอุตสาหกรรม เจ้าของที่ดิน และทหารมีอำนาจและใช้อำนาจโดยตรงในการกระทำสิ่งต่างๆ ในสังคมอุตสาหกรรม นักธุรกิจมีอำนาจ และมีอิทธิพลต่อนักการเมือง ส่วนในสังคมหลังอุตสาหกรรม นักวิทยาศาสตร์ และนักวิจัยมีอำนาจเป็นผู้นำสังคม และสร้างความสมดุลย์ ระหว่างเทคโนโลยีและอำนาจทางการเมือง

การเปลี่ยนแปลงจากสังคมอุตสาหกรรมไปสู่สังคมหลังอุตสาหกรรมที่สำคัญ กระทบต่อโครงสร้างหลายประการดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เสื้อผ้า เหล็กกล้า และอื่นๆ

2. ความสำคัญของคนงาน กรรมกรสายพานจะลดน้อยลง และงานวิชาชีพ เช่น นักกฎหมาย นักคอมพิวเตอร์

3. ความรู้ทางทฤษฎีจะมีความสำคัญมากกว่า การปฏิบัติการ เพราะความรู้ทางทฤษฎีเป็นแหล่งของนวัตกรรม เช่น ความรู้เกี่ยวกับกรรมพันธุ์ของมนุษย์ ทำให้มีวิธีการใหม่ๆ

4. สังคมหลังอุตสาหกรรม แสวงหาผลกระทบ ของเทคโนโลยีใหม่ๆ และพยายามควบคุม การใช้เทคโนโลยีๆ เช่น การควบคุมโรงไฟฟ้าพลังงานปรมาณู เพื่อป้องกันมิให้เกิดอุบัติเหตุพลังงาน ปรมาณูรั่วไหล

5. สังคมหลังอุตสาหกรรม มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางด้านสติปัญญาความรู้และ การการใช้สติปัญญา และความรู้ให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่มวลมนุษย

6. ความสัมพันธ์ชนิดใหม่เกิดขึ้นในสังคมหลังอุตสาหกรรม อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง นักวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีใหม่ๆ (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ 2529, น.90-92)

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ว่าเป็นกระบวนการที่ เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป การเปลี่ยนแปลงจะมีสะสมขึ้นเรื่อย ๆ ตามระยะเวลา โดยมีแนวโน้ม เข้าสู่ภาวะซับซ้อน และความสามารถปรับตัวสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น สังคมเป็นระบบที่มีเสถียรภาพ ในระดับพอสมควร ทฤษฎีความขัดแย้งกลับเห็นว่าไม่มีความเสถียรภาพในสังคม ทฤษฎีอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ว่าเป็นผลมาจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มบุคคลใน สังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา อธิบายได้โดยใช้สามทฤษฎีใหญ่ มีรากฐานจากทั้งทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และทฤษฎีความขัดแย้งทฤษฎีแรก คือทฤษฎีพัฒนาการ (Developmental Theories) ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา ว่าเป็นการ เคลื่อนไหวที่ค่อยเป็นค่อยไปและสะสมขึ้นเรื่อย ๆ เข้าสู่การพัฒนา การเปลี่ยนแปลงนี้มาจาก ผลกระทบ ของโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา โดยเชื่อว่า แบบแผน ของการพัฒนาในประเทศที่กำลังพัฒนาจะเหมือนกับแบบแผนที่ได้เกิดในประเทศที่ พัฒนาแล้ว และวิถีทางหรือหนทางที่จะบรรลุถึงพัฒนา คือการเป็นอุตสาหกรรมของประเทศ (Industrialization) (ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 , น.209)

กระบวนการเป็นเมืองของประเทศกำลังพัฒนาเอเชียอาคเนย์ในช่วงปี 1960- 1980

Hackenberg (1980) (อ้างถึงในคารณี บัญชรเทวกุล 2551, น. 60-61) ทำการศึกษาและคาดการณ์เกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการเป็นเมือง ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ (ศึกษาเฉพาะกรณีของประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์และไทย) โดยเน้นเรื่องของสาขาเศรษฐกิจนอกระบบ (Informal Sector) และกระบวนการเป็นเมืองแบบกระจาย (Process of Urbanization) ในช่วง ค.ศ. 1960-1980

Hackenberg (อ้างถึงในคารณี บัญชรเทวกุล 2551 , น.60-61) เริ่มต้นการศึกษาด้วยการพิจารณาสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ และให้ข้อสรุปว่า

1. อัตราการเติบโตของประชากรในภาคเกษตรในประเทศเหล่านี้สูง
2. ตั้งแต่ปี 1960 เป็นต้นมา ได้เกิดการสู่ความทันสมัยโดยผ่านทางอุตสาหกรรมและกระบวนการเป็นเมืองในภูมิภาคนี้ ทำให้มีประเทศที่มีรายได้ปานกลางจำนวนหนึ่งในเขตนี้อ
3. การที่ระดับของกระบวนการเป็นเมืองในภูมิภาคนี้ค่อนข้างต่ำ เนื่องมาจากมีอัตราการเพิ่มของประชากรในชนบทสูง มากกว่าจะเนื่องมาจากความล้มเหลวของเมืองที่จะมีการเติบโตถึงขนาดหนึ่ง
4. มีการกระตุ่นตัวของประชากรอยู่ภายใน 2-3 เมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองหลวง ทำให้ช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบทมีมากขึ้น
5. แบบแผนการเกิดขึ้นของเมืองรองๆ ที่เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในประเทศที่มีการพัฒนามากแล้วในภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน และเกาหลีใต้ ไม่ปรากฏในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ยกเว้นแต่ประเทศมาเลเซีย (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์ 2555, น.90-92)

Hackenberg (อ้างถึงในคารณี บัญชรเทวกุล 2551 , น.60-61) ได้แยกศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่แนวโน้มจะเป็นแบบประเทศ Latin America ซึ่งลักษณะคือ มีระดับรายได้ต่อหัวค่อนข้างสูงมีผลิตภัณฑ์ประชาชาติและแรงงานในกิจกรรมที่ไม่ใช่เกษตรกรรม มีอัตราการเติบโตของประชากรในชนบทต่ำ และมีการเกิดขึ้นของระบบเมืองอย่างชัดเจน ประเทศในกลุ่มนี้ได้แก่ มาเลเซีย (ส่วนที่อยู่ในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ไต้หวัน และเกาหลีใต้)
2. กลุ่มที่ยังล้าหลัง ซึ่งมีลักษณะคือ มีระดับรายได้ต่อหัวต่ำ มีสาขาเกษตรกรรมเป็นสาขานำทางเศรษฐกิจของประเทศ มีอัตราการเติบโตของประชากรในชนบทสูงมีระดับของความเป็นเอคนกรสูงและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประเทศในกลุ่มนี้ได้แก่ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและไทย

Hackenberg) (อ้างถึงในคารณี บัญชรเทวกุล 2551 , น.60-61) ใช้คำว่า Secondary Development สำหรับอธิบายการพัฒนาในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งใช้ทฤษฎีทางตะวันตกอธิบาย

ไม่ได้เขาหมายถึง การนำเข้าโดยตรงของระบบการผลิตทางอุตสาหกรรมที่สมบูรณ์ แบบทางด้านเทคนิค และเน้นการใช้ทุนโดยไม่มี การดัดแปลงให้ค่อยๆ เข้ากับสภาพการณ์ของประเทศ มาใช้ในสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งมีเศรษฐกิจที่อยู่บนรากฐานของการทำการเกษตรขนาดใหญ่ และมีโครงสร้างของการบริหาร และคำที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ในเมืองที่เป็นเอกนคร ผลที่ตามมาคือ มีการเคลื่อน ของประชากรชนบทเข้ามาหางานทำในเมืองอย่างมากมาย จนกระทั่งสาขาเศรษฐกิจในระบบ(Formal Sector) ขยายตัวไม่ทันกับการเพิ่มของประชากร เมืองแรงงานจำนวนมากจึงเข้าสู่สาขาเศรษฐกิจนอกระบบ(In Formal Sector) Hackenberg เห็นว่า กระบวนการเป็นเมืองแบบนี้ เป็นกระบวนการเป็นเมืองระดับต่ำ(Under-urbanization) และไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เขาคาดว่าในช่วง 10 ปี ต่อจากการศึกษาของเขาคือปี1990 เป็นต้นไป รูปแบบของกระบวนการเป็นเมืองในประเทศแถบเอเชียอาคเนย์ จะไม่เป็นการเป็นเมืองแบบที่มีความหนาแน่นสูง(high-density Urbanization) อย่างที่กำลังพยายามเป็นอยู่ แต่จะเป็นกระบวนการเป็นเมืองแบบกระจาย (Diffuse Urbanization) เสียมากกว่า

Diffuse Urbanization(อ้างอิงในดารณี บัญชรเทวกุล2551 ,น. 60-61) หรือกระบวนการเป็นเมืองแบบกระจายคือ การขยายบริการแบบเมืองไปในเขตชนบท ทำให้ได้โดยการสร้างศูนย์บริการชนบท (Rural Service Centers) ที่จะอำนวยความสะดวกต่อ การเติบโตของอุตสาหกรรมของเขตชนบท ศูนย์บริการชนบทคือเมืองที่มีขนาดและระดับการลงทุนเพียงพอที่จะนำเสนอสินค้าขั้นพื้นฐาน และบริการต่างๆ การสร้างศูนย์บริการเหล่านี้จะต้องอาศัยอิทธิพลจากศูนย์กลางภาคหรือเมืองหลัก (Growth Centers) ก่อนเพื่อกระตุ้นการเกิดของศูนย์บริการเหล่านี้ ยังเป็นปัญหาอยู่ เพราะปัจจุบันการสร้างเมืองหลักในหลายประเทศ

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและผลกระทบ

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่สิ่งหนึ่งได้แปรสภาพจากที่เคยเป็นอยู่มาเป็นสภาพใหม่ โดยมีองค์ประกอบของเวลาเป็นเครื่องกำหนด ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามความเข้าใจของนักคิดต่างๆ การเปลี่ยนแปลงเป็นเองของธรรมชาติ(natural) การเปลี่ยนแปลงเป็นอยู่ตลอดเวลา (immanent) การเปลี่ยนแปลงเป็นการต่อเนื่อง (continuous) การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบเดียวกัน (uniform) และการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น(necessary) ส่วนความหมายของ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาได้กล่าวไว้หลายท่าน(ดารณี บัญชรเทวกุล 2551 , น. 61)

Henry Pratt Fairchild(อ้างอิงในคำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556,น. 209 -210)คำนิยามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม “เป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการ แบบแผนหรือรูปแบบสังคม ซึ่งมีการผันแปรหรือมีการเปลี่ยนแปลง เป็นแนวความคิดรวมหมายถึงผลของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่าง

กระบวนการทางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจก้าวหน้าหรือถดถอยก็ได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยการวางแผนหรือไม่มีการวางแผน เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวหรือหลายทิศทางอาจก็ได้” ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกด้าน

Kingsley Davis(อ้างถึงในคำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น.209-210) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบสังคมนั้นคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเพียงส่วนหนึ่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขา เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ปรัชญา” เป็นต้น

Witber W. Moore(อ้างถึงในคำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น. 209-210) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเรื่อง ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเรื่อง ของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโครงสร้างสังคม นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการกระทำทางสังคม และการกระทำระหว่างทางสังคมเกิดขึ้นและการแสดงออกของโครงสร้างทางสังคมนั้นๆ ที่เกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ผลผลิต และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม

Leopold Van Wiese (อ้างถึงในคำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น.209-210) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของหรือเรื่องราวต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมมนุษย์ ส่วนสัดส่วนเป็นเรื่องของตัวกระทำนั้นๆ

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์, สนิท สมัครการและสมศักดิ์ ศรีสันติสุข สรุปว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคมที่ได้เปลี่ยนไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมองที่วิถีชีวิต ระเบียบแบบแผนและความคิดที่เปลี่ยนไปจากเดิม

คำนิยามกล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคม ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่แตกต่างจากระยะเวลาหนึ่ง เปลี่ยนแปลงไปสู่อีกระยะเวลาหนึ่ง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถมองเห็นได้ในด้านเกี่ยวกับแบบแผนหรือรูปแบบสังคม โครงสร้างและหน้าที่ วิถีชีวิต ระเบียบแบบแผนและระบบความคิด ตลอดจนความสัมพันธ์การกระทำ และการติดต่อกันระหว่างมนุษย์หรือกลุ่มหรือคนกลุ่มคนในสังคมกับสิ่งของหรือเรื่องราวต่างๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นในเชิงสร้างสรรค์ หรือพัฒนา ก็ได้ (คำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น.210)

2.กระบวนการเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมือง(Urbanization)

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง เริ่มจากการที่มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันกลุ่มก้อน (agglomeration) เป็นชุมชนขึ้นมาตามที่ Hauser กล่าวว่า การที่เมืองจะมีและพัฒนาขึ้นได้นั้น จะต้องประกอบด้วย ขนาดประชากรมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี มีความสามารถในการควบคุมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของมนุษย์ และมีการพัฒนาในทางการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่มีความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งในชุมชน จากศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีของมนุษย์เริ่มพัฒนาก้าวหน้า สามารถเพิ่มผลผลิตให้แก่ชุมชนมากขึ้น การจัดระเบียบทางสังคมได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงคู่อุตสาหกรรม และกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมหลังอุตสาหกรรมหรือมากขึ้น

ปทานุกรมสังคมศาสตร์ ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองไว้หลายประการดังนี้

- 1.การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง หมายถึง การกระจาย (diffuser) ของอิทธิพลสังคมเมือง ได้แก่ ขนบธรรมเนียม และลักษณะการณ้ของเมืองไปสู่สังคมชนบท
 - 2.การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง หมายถึง ปรากฏการณ์ของลักษณะการณ้สังคมเมืองเกิดขึ้น หรือลักษณะของสังคมเมืองในแง่ประชากร เช่น การปฏิบัติทางด้านวัฒนธรรมในชนบทได้กลายเป็น วัฒนธรรมแบบสังคมเมือง
 - 3.การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง เป็นกระบวนการของประชากรที่มาอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่น หรือเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวกจากที่ไม่ใช่สังคมเมือง ไปเพื่อความสมบูรณ์แห่งลักษณะการณ้ของเมืองที่ประชากรมารวมอยู่หนาแน่น
 - 4.การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง เป็นกระบวนการของการรวมตัวอย่างหนาแน่นของประชากร ซึ่งอัตราของประชากรทั้งหมดได้เพิ่มขึ้น (ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น.219)
- Nels Anderson (อ้างถึงใน ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง ,น.220-221)ให้คำนิยามการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง คือ การที่ประชาชนจากชนบทย้ายถิ่นไปในเมืองเพื่อตั้งถิ่นฐาน เป็นหลักแหล่ง ชาวชนบทเหล่านี้จะเปลี่ยนไปสู่การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเมือง หรือการเปลี่ยนแปลงงานจากเกษตรกรรมไปสู่งานที่ ไม่ใช่เกษตรกรรมตลอดจนการเปลี่ยนด้านความคิด และพฤติกรรมแบบเมือง (urbanism) ของประชาชนในชนบทถึงแม้ จะไม่ย้ายถิ่นไปในเมือง ซึ่ง Nels Anderson ได้กล่าวถึงคติแบบเมืองมีลักษณะดังนี้

1.วิถีการทำงาน(way to work) เป็นแบบอุตสาหกรรม การขนส่ง การค้าขาย การบริการ เป็นต้น

2.การเคลื่อนไหว (mobility and transience) เป็นการเคลื่อนย้ายของคนสู่โรงงาน อุตสาหกรรม การเปลี่ยนย้ายจากงานหนึ่งไปสู่อีกงานหนึ่ง ที่เกี่ยวกับตำแหน่งที่ง่ายกว่าหรือสูงกว่า

3.การกระทำระหว่างกันทางสังคมอย่างเป็นบุคคล (impersonal social interaction) ที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่รู้จักเพียงพอ

4.การทำงานตรงเวลา เพราะชีวิตในเมืองจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้อง กับเวลาตลอดเวลา

5.การอยู่ภายในครอบครัว ไม่ต้องพึ่งพาญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน เพราะมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบครัน

6.มีการรู้จักคัดแปลงสังคมนิยมให้สวยงามขึ้น

กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง ในประเทศกำลังพัฒนาในปัจจุบัน เป็นการพัฒนาการบริการและอาชีพที่ให้บริการต่างๆ เพิ่มขึ้นมากกว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้รัฐต้องเร่งลงทุนในด้าน โครงสร้างพื้นฐานมาก มีการย้ายถิ่นของชาวชนบทเข้าสู่เมืองเป็นจำนวนมาก และมีสาเหตุเกิดปัจจัยผลักดันจากชนบทมากกว่า ปัจจัยดึงดูดในเขตเมือง นอกจากนั้นเมืองในประเทศพัฒนาที่มีชาวชนบทย้ายถิ่นเข้าไป จะกลายเป็นเมืองเอกนคร (primate city) เป็นเมืองที่ใหญ่โตกว่าเมืองขนาดรองลงไปอย่างมาก ซึ่งการเติบโตของเมืองนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรขยายกิจการด้านอุตสาหกรรม

อาจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง เป็นกระจายอิทธิพลลักษณะการณ้ของสังคมเมืองไปสู่ชนบท ทั้งที่เป็นการขยายอาณาเขตบริเวณของเมืองแก่ไปให้ได้สัดส่วนกับประชากรที่อาศัยอยู่ในเมือง และการที่ประชากรในชนบทมาร่วมกันอย่างหนาแน่น และมีอัตราของประชากรเพิ่มขึ้น แล้วทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอาชีพวิถีชีวิตความคิด และพฤติกรรมแบบเมือง เช่นเปลี่ยนอาชีพและวิถีแบบเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม การพาณิชย์และบริการ ความสัมพันธ์การดำรงชีวิตแบบอย่างของการจัดระเบียบที่เป็นทางการ ความคิดเป็นแบบแผน เป็นต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง ของประเทศที่กำลังพัฒนา จะไม่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาอุตสาหกรรม จึงทำให้การเติบโตของเมืองไม่ได้สัดส่วนกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของประชากร หรือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองมากเกินไป (over urbanization) สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายในเมือง เช่น การปรับตัว อาชญากรรม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้น ในการพัฒนาจะต้องไม่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตของเมืองด้านเดียว ในทางกลับกันจำเป็นต้องใช้ความสำคัญกับชุมชนชนบทที่จะ

กว่าเข้าสู่ความเป็นเมือง และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคมเมืองด้วย เช่นกัน(ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น.220-221)

3.ทฤษฎีบทบาท

มนุษย์ทุกคนย่อมแสดงบทบาทแตกต่างกันไปตามฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ เพศ และ วัยของแต่ละคน การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีสถานภาพ หรือตำแหน่งเพื่อนเป็นตัวกำหนด บทบาทพฤติกรรมอันเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้อื่นตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด เช่น เป็นลูก น้อง หลาน หลาน หลาน หรือสถานภาพที่ได้มาด้วยความรู้ความสามารถ เช่น ครู แพทย์ อาจารย์ ดำรงในสังคมมนุษย์ทุกคนกำลังแสดงบทบาทอยู่ตลอดเวลา เช่น บางคนแสดงบทบาทเป็น พ่อ แม่ ครู แตกต่างกันไปเป็นการแสดงพฤติกรรม ของบทบาทที่แตกต่างกันตามตำแหน่งที่แตกต่างกัน

สุพัตร สุภาพ (อ้างถึงใน วิทยา เกษรพรหม 2553 ,น. 13) ให้ความหมายว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น ตำแหน่งพ่อ บทบาทคือเลี้ยงลูก เป็นต้น บทบาทจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ และบทบาทจะกำหนดความรับผิดชอบของงานต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติ สุพัตรา สุภาพ (อ้างถึงใน วิทยา เกษรพรหม 2553 ,น. 13) อธิบายเพิ่มเติมว่า การที่เรากำหนดเรียกบุคคลหนึ่งเป็นข้าราชการหรือตำแหน่งใดๆ นั้น เป็นการเรียกตามสถานภาพ (status) ของผู้นั้น สถานภาพจะเป็นตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่สังคมมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่า บุคนั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคลทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น มีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง

สวนศรี วิรัชชัย (อ้างถึงใน วิทยา เกษรพรหม 2553 ,น.13-14) อธิบายถึงบทบาทว่า ถ้าพิจารณาลักษณะของบทบาทที่ปรากฏในสังคมให้ลึกซึ้งแล้วจะพบบทบาทอยู่ในหลายรูปแบบ หลายลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทตามที่กำหนด (prescribed role) หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่มหรือองค์กร กำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ เช่น ข้อกำหนดที่ว่าข้าราชการต้องปฏิบัติ ตามคำสั่งของบังคับบัญชาที่สั่งการโดยชอบ เป็น
2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (expected role) หมายถึง บทบาทหรือแบบของพฤติกรรมที่ ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ถูกคาดหวังนี้มักสอดคล้องกับบทบาทที่

กำหนดไว้ก็ได้ แต่ในบางครั้งบทบาทที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังอาจไม่ตรงกับบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ก็ได้ เพราะบางคนอาจมีความคาดหวังมากกว่าหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

3. บทบาทตามความคาดคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (subjective role) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิด และเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ ดังนั้น บทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง อาจจะสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด และก็จะตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ถูกคาดหวังก็ได้

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (enacted role) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของเจ้าตัวผู้อยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมการคาดหวังต่อผู้อื่นทั้ง ๆ ที่บทบาทนั้น ไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดเห็นของตนได้

5. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (perceived role) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งโดยขอบธรรมการรับรู้ที่คนเราจะมีการเลือกที่จะรับรู้ และอาจมีการรับรู้ที่ผิดพลาดจากความเป็นจริงได้ ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์สถานการณ์หลาย ๆ อย่าง ดังนั้นเมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมกอย่างหนึ่งผู้ที่ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรม หรือบทบาทนั้นในทางที่ได้พบเห็นนั้น

ดังนั้น บทบาท คือ พฤติกรรมการปฏิบัติตามตำแหน่งหรือสถานภาพของบุคคลและจะ เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ถ้าสถานภาพหรือความสัมพันธ์ในสังคมเปลี่ยนแปลงไป บทบาทก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายคำว่า “บทบาท” ไว้พอสรุปได้ ดังนี้

เลวินสัน (Levinson 1964 อ้างถึงใน ทรนง รองคำ 2552 ,น.18) ได้กล่าวถึง บทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบอื่น ๆ ที่มีลักษณะในตนเองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้ คำนี้จึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ

2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คาดหวังและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคน ที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางอันบุคคลถึงกระทำเมื่อตนเองดำรงตำแหน่งนั้น ๆ นั้นเอง

โคเฮน (Cohen 1979 อ้างถึงใน ทรนง รongคำ 2552 ,น. 18) กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นสำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติและยังอธิบายเรื่องบทบาท ซึ่งสรุปไว้ว่า การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (prescribed role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาท ที่คาดหวังโดยผู้อื่น เราก็คงยอมรับว่า บุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่กำหนดจริง (enacted role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ต้องการของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจใน ส่วนของบทบาทที่ต้องการ (Lack of understanding)
2. บุคคลไม่เห็นด้วย (not to conform) หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถ (inability) ที่แสดงบทบาทนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุชา จันทน์เอม (อ้างถึงใน ทรนง รongคำ 2552 ,น.19) ได้กล่าวถึง บทบาท (role) ไว้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับสภาพของเขาด้วยเช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรีบทบาทครู เป็นต้น บุคคลจะมีบทบาทที่มีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพที่เหมาะสม การอบรมที่ได้รับมา บางกรณีเราพบว่า บุคคลมีบทบาทขัดแย้งกันในตัว เช่น บุคคลที่เป็นทั้งพ่อบ้านแม่บ้าน ซึ่งต้องรับผิดชอบหลายๆ ด้าน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 ,น. 602) ให้ความหมายของคำว่า บทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวข้างต้น สรุปความได้ว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามที่กำหนดไว้ตามระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเข้าไปดำรงตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ ก็จะต้องปฏิบัติหน้าที่ไปตามบทบาทที่ตนได้รับซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความต้องการการของตนเองก็ได้ ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านบุคคล ตำแหน่งทางสังคม ความรู้เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น การอบรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ

อำนาจ หรือ power เป็นคำที่มีลักษณะของการบังคับจากเบื้องบนหรือผู้มีสถานะสูงกว่า หรือมีทรัพยากรมากกว่า ทั้งนี้ คำว่า “อำนาจ” (power) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “potere” อันหมายถึง “การมีอำนาจเหนือผู้อื่น” (ปธาน สุวรรณมงคล 2554 ,น.56)

พจนานุกรมของ Cambridge Advanced Learner’s Dictionary ให้คำจำกัดความว่า (ปธาน สุวรรณมงคล 2554 , น.56)

“อำนาจเป็นความสามารถในการควบคุมประชาชนและสถานการณ์” หรือ “อำนาจเป็นปริมาณของการควบคุมทางการเมืองที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีต่อประเทศ เช่น ประธานาธิบดีมีอำนาจมากกว่านายกรัฐมนตรี เป็นต้น” มีนักวิชาการอีกหลายๆ ท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ อำนาจ ดังนี้ (ปธาน สุวรรณมงคล 2554 , น.57)

ไอ ซี แม็คมิเลน (I.C. Macmillan) เห็นว่า “อำนาจ (power) เป็นความสามารถในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง” (the capacity to restructure actual situations) (I.C.Macmillan,1978)และยุกต์ (Yukl, 1989: 14) สรุปว่า “อำนาจคือการที่บุคคลมีความสามารถในการมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นให้มีพฤติกรรมตลอดจนทัศนคติไปในทิศทางที่ต้องการ”

นอกจาก ไอ ซี แม็คมิเลนแล้ว ยังมีนักวิชาการอีกหลายๆ คน เช่น แอนดริว เฮย์วูด (Andrew Heywood, 1999) สตีเวน ลูคส์ (Steven Lukes, 1979) ที่เห็นพ้องกันว่า อำนาจเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการทำให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการได้ เจมส์ ดับบิว แมคออดี้ (James W. McAuley) ยังให้ภาพรวมของอำนาจว่ามีลักษณะที่ซับซ้อนเนื่องจากปรากฏอยู่ในหลากหลายรูปแบบและหลายระดับตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร ไปจนถึงรัฐกับสังคม ประเด็นสำคัญคือ การใช้อำนาจและใครมีอำนาจ หรือความสามารถในการมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้กระทำตามความประสงค์ของฝ่ายผู้มีอำนาจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ของคนในสังคมในบางครั้ง อำนาจเป็นเสมือนสื่อกลางระหว่างบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน และระหว่างสังคมกับรัฐ

พริคคี่ ฟองแคว้ (อ้างถึงใน ปธาน สุวรรณมงคล 2554 ,น. 58-59) ได้สรุปลักษณะของอำนาจไว้ 7 ประการ คือ

ประการแรก อำนาจมีอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม อำนาจจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กันทางสังคมเท่านั้น กล่าวคือ การกระทำทางสังคม (social act) หมายถึง อำนาจ

ประการที่สอง อำนาจทำให้เกิดการต้านทานในการใช้อำนาจ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตามความปรารถนาของผู้ใช้อำนาจนั้น คุณลักษณะของอำนาจในลักษณะนี้คือ การควบคุม

ประการที่สาม ความน่าจะเป็น เป็นลักษณะหนึ่งของอำนาจเพราะบางครั้งการใช้อำนาจก็จะเป็นเพียงความน่าจะเป็นเท่านั้น

ประการที่สี่ ลักษณะที่เป็นจริงและที่เป็นจินตนาการ คือ มีทั้งการใช้อำนาจทางอำนาจจริงและที่ไม่มีอำนาจอำนาจแต่คนเชื่อว่ามีอยู่จริง จนยอมทำตามคำสั่งหรือคำร้องขอ

ประการที่ห้า ลักษณะการบังคับ ทำให้ผู้ร่วมในความสัมพันธ์ยอมทำตาม เช่น การจ้างงาน เป็นต้น

ประการที่หก ลักษณะภาวะครอบงำ เช่น ชาวจีน ครอบงำทางเศรษฐกิจ ก็เป็นอำนาจอย่างหนึ่ง เป็นต้น

ประการที่เจ็ด ลักษณะความต้องตาต้องใจ ทำให้เกิดความผูกพันทางจิตใจ และเกิดการปฏิบัติตาม เช่น เกิดจากการมีลักษณะพิเศษ (charisma) ได้แก่ ความสวยงาม บุคลิกภาพ เป็นต้น ดังนั้น เห็นได้ว่า อำนาจมีลักษณะที่หลากหลายเช่นกัน จึงเป็นเรื่องที่ผู้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และอำนาจยังมีลักษณะความเป็นนามธรรม จับต้องไม่ได้ แต่สังเกตได้

อำนาจ และอำนาจหน้าที่

(ปธาน สุวรรณมงคล 2554 , น.60-65) คำว่า “อำนาจ” ยังแยกออกได้เป็น 2 คำ คือ อำนาจ และ อำนาจหน้าที่ (authority) “อำนาจ” เป็นศักยภาพที่ไม่จำเป็นต้องมีความชอบธรรมแต่ทำให้บุคคลต้องปฏิบัติเช่นกัน เช่น การบังคับข่มขู่ให้ทำตาม การใช้ความมั่งคั่งชกจูง เป็นต้น ส่วนคำว่า “อำนาจหน้าที่” มีความชอบธรรมในการสั่งการและบุคคลที่ปฏิบัติตามยอมรับในความถูกต้อง เช่น ตำรวจจราจรมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการจราจร เป็นต้น

ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า “อำนาจ เป็นคำที่แสดงถึง พลังที่เหนือกว่าที่ส่งมาจากเบื้องบนลงมาเพื่อ บังคับให้คนกระทำตาม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีอำนาจอำนาจที่เหนือกว่า เช่น ความมั่งคั่ง การมีตำแหน่ง การมีกำลังอาวุธ การมีสายสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจรัฐ เป็นต้น อำนาจตามความหมายนี้ มีลักษณะคล้ายพลังแฝงเร้นที่ไม่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งต่างไปจากอำนาจหน้าที่ สำหรับ “อำนาจหน้าที่” มีลักษณะเป็นการบังคับเช่นเดียวกันแต่มีความชอบธรรมทางกฎหมายรองรับอำนาจและการใช้อำนาจ ยุคส์ เห็นว่า

“อำนาจหน้าที่ คืออำนาจที่ได้มาจากการดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งอาจกำหนดโดยกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ อันเป็นประโยชน์และจำเป็นแก่การปฏิบัติงาน โดยเฉพาะองค์การใหญ่ๆ เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี”

ตัวอย่างเช่น รัฐบาลมีอำนาจออกพระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ หรือนาสมหมายเป็นนายกเทศมนตรี ได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่ในเทศบาลแต่งชุดประจำท้องถิ่นทุกวันจันทร์ เป็นต้น อำนาจ และอำนาจหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ “อิทธิพล” (influence) โดย แคทซ์และคาห์น (Katz and Kahn) ให้ความหมายว่า (Katz and Kahn, 1966:218)

“อิทธิพลเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งคนหนึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของอีกคนหนึ่ง ให้กระทำการไปในทางที่ก่อให้เกิดผลตามที่ผู้กระทำได้ต้องการให้เกิดขึ้น”

ส่วน โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล (Robert A. Dahl) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันชี้ให้เห็นว่า “อำนาจทุกชนิดทำให้เกิด ‘อิทธิพล’ ซึ่งเป็นศักยภาพหรือสมรรถภาพที่บุคคลหนึ่งหรือบุคคลกลุ่มหนึ่งมีต่อบุคคลอื่นในลักษณะต่างๆ” โดยนัยดังกล่าวนี้ทั้ง “อำนาจ” และ “อำนาจหน้าที่” ย่อมก่อให้เกิดอิทธิพลทั้งสิ้น และในทางการเมืองแล้วสามารถกล่าวได้ว่า “อำนาจคือ หัวใจของการเมือง” ดังนั้นอำนาจที่จะกล่าวต่อไปในที่นี้ก็คือ “อำนาจทางการเมือง” ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับการเมืองท้องถิ่นอยู่อย่างมากทีเดียว โดย โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล ให้ความหมาย “อาจทางการเมืองเป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นในวงกว้าง” อำนาจทางการเมืองนี้จึงเป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมหรือหรือสาธารณะ

ในความเป็นจริง กลุ่มคนแข่งขันกันเพื่อเข้าไปมีอำนาจในการจัดสรรแบ่งปันสิ่งมีคุณค่าในสังคมโดยอาศัยอำนาจทางการเมืองที่ได้รับมอบตามกฎหมาย เช่น ในระบบประชาธิปไตย มีการแข่งขันในการเลือกตั้งระดับต่างๆ เพื่อเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองและใช้อำนาจทางการเมืองที่กฎหมายกำหนดให้ เช่น รัฐบาลสมาชิกสภา ผู้บริหารท้องถิ่น เป็นต้น อำนาจทางการเมืองอาจก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่มีใครหรือกลุ่มใดได้รับสิ่งมีคุณค่าจากรัฐมากกว่ากัน จึงเกิดการแย่งชิงกันในกระบวนการเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญในการใช้อำนาจรัฐจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในสังคม

ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในทุกประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่ที่ มีความแตกต่างกันก็คือ ความโปร่งใส และความชอบธรรมของกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้ที่ชนะการเลือกตั้งเข้าไปใช้อำนาจรัฐก่อให้เกิดประเด็นความชอบธรรมทางกฎหมายกับความชอบธรรมทางการเมืองเกิดขึ้น เพราะแม้ว่า ในทางกฎหมายแล้ว ผู้ที่ชนะการเลือกตั้งถือเป็นตัวแทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปทำหน้าที่ตาม

กฎหมาย แต่หากกว่า การเลือกตั้งเป็นไปอย่างไม่บริสุทธิ์เที่ยงธรรมแล้ว ตัวแทนที่เข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนก็ขาดความชอบธรรมทางการเมืองที่ประชาชน อาจจะไม่ยอมรับก็เป็นไปได้

โดยทั่วไปแล้ว อำนาจทางการเมืองเป็นอำนาจที่สถาบันทางการเมือง เช่น สถาบันนิติบัญญัติ รัฐบาล พรรคการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น มีอยู่ตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่กลุ่มคนในสังคมประชาธิปไตยก็มีอำนาจทางการเมืองตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องบัญญัติเช่นกัน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นหรือสิทธิในการถอดถอนนักการเมือง เป็นต้น ในนิติรัฐทั้งหลาย อำนาจทางการเมืองซึ่งมีรากฐานทางกฎหมายรองรับ ย่อมส่งผลต่อผู้อื่นให้ต้องปฏิบัติตาม หรืออาจมีการคัดค้านการใช้อำนาจโดยอาศัยกระบวนการร้องเรียนต่อศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือการฟ้องร้องตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป ในแง่ของการใช้อำนาจหน้าที่จะ “ลงทุนลงแรง” น้อยกว่าการใช้ “อำนาจ” หรือ “อิทธิพล” เพราะอำนาจหน้าที่ที่มีความชอบธรรมได้รับการยอมรับอย่างสมัครใจ

ดังนั้น ผู้มีอำนาจจึงมักทำให้อำนาจเป็นอำนาจหน้าที่ดังนี้ (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว อ้างถึงใน ปธาน สุวรรณมงคล 2554 ,น. 64-65)

ประการแรก ทำให้เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี (tradition) เป็นการทำให้เกิดการปฏิบัติจนกลายเป็นความเชื่อถือหรือเคยชิน เช่น การที่ประชาชนทั่วไปต้องให้ความเคารพอย่างสูงต่อพระมหากษัตริย์ ผู้อาวุโส นักบวช โดยมีวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากประชาชนทั่วไป เป็นต้น

ประการที่สอง ทำให้เป็นกฎหมาย (legal) ทั้งนี้ เพราะถือว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่ชอบธรรมและได้รับการยอมรับปฏิบัติตามจากคนในสังคม เช่น คณะทหารที่ทำการรัฐประหารสำเร็จก็จะออกกฎหมายที่ให้พวกตนเองมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารบ้านเมือง เป็นต้น

ประการที่สาม ทำให้มีลักษณะชอบด้วยเหตุผล (rationality) เป็นการใช้หลักวิชาชีวินในการอธิบาย เช่น นักกฎหมายอธิบายความในบทบัญญัติของกฎหมาย หรือนักปรัชญาใช้แนวคิดทางรัฐศาสตร์มาอธิบายวิกฤตการณ์ทางการเมือง เป็นต้น ทำให้เกิดการยอมรับเพราะผู้อธิบายเป็นผู้มีความรู้ ใ้เหตุและผลในการอธิบาย

ประการที่สี่ การโน้มน้าวโดยใช้บุคลิกพิเศษ (charisma) เป็นการใช้ความสามารถส่วนบุคคลในการดำเนินให้เกิดการยอมรับจากประชาชน เช่นบุคคลชั้นนำของโลก เช่น เหมา เจ๋อ ตุง ฮิตเลอร์ มีความสามารถในการโน้มน้าวเนื่องจากมีบุคลิกพิเศษ เป็นต้น

5.แนวคิดการปกครองท้องถิ่น

การปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ(อยุธยา)ได้มีการจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินเป็น 2 ส่วน คือ การปกครองส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาค โดยมีเมืองหรือหัวเมืองเป็นศูนย์กลางการบริหารหรือพระยามหานครเป็นผู้ปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยทรงมีพระราชดำริให้มีการจัดระเบียบการปกครองระดับ “หมู่บ้าน” ที่มีมาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็น หน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือก ผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมือง ต่อมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ตามหัวเมืองต่างๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 (พ.ศ.2440) ซึ่งถือเป็นกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ฉบับแรกของประเทศไทย จนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน(กรมการปกครอง 2559 ,น.1 - 2)

การปกครองท้องที่คือการปกครองในตำบลและหมู่บ้าน เป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสกับหลวงเทศจิวจิราจณ์ (เส็ง วิริยศิริ) ที่ต่อมาได้เป็นปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทยว่า “เรามีหลักมาแต่โบราณแล้วว่า มีเจ้าบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันแขวงตามบ้านนอกหรือหัวเมือง เวลานี้มีเป็นบ้านๆ กำนันแขวงอยู่บ้างแล้วการที่เราจะจัดใหม่ต่อไปนั้น เห็นว่าควรจะอนุโลมจัดท้องที่คล้ายคลึงกับที่เราจัดมีอยู่บ้างแล้วบางเมือง คือ กำหนดหลายๆ เจ้าบ้าน ที่อยู่ใกล้ชิดติดต่อกันเป็นกลุ่มๆหนึ่งเข้าเป็นหมู่บ้านในกลุ่มนี้เรียกว่า “หมู่บ้าน” แล้ว ให้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองคนหนึ่ง หลายๆ หมู่บ้านที่อยู่ในระยะใกล้เคียงกันมากน้อยพอสมควร ตั้งขึ้นเป็น“ตำบล” ให้มีกำนันเป็นหัวหน้าตำบล หลายๆ ตำบลรวมเป็นแขวงหรืออำเภอหนึ่ง การรวบรวมบ้านขึ้นเป็นหมู่ เป็น ตำบลเป็นอำเภอเช่นนี้คงมีเล็กบ้างใหญ่บ้างต้องถือเอาภูมิประเทศท้องที่เป็นหลัก” (กรมการปกครอง 2559 ,น. 3)

การจัดการปกครองท้องถิ่นที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ พ.ศ. 2457 ประกอบไปด้วย

1. หมู่บ้าน
2. ตำบล
3. อำเภอและกิ่งอำเภอ

การปกครองหมู่บ้าน

หมู่บ้านตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่น มี 2 ประเภท คือ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ กับ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราวประกอบด้วย

1. หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ หมายถึง การจัดตั้งทำโดยประกาศจังหวัด ภายใต้หลักเกณฑ์ตาม พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่นที่ พ.ศ. 2457 ได้วางหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านขึ้นไว้กว้าง ๆ 2 ประการ

1. โดยจำนวนประชากร ถ้ามีประชากร 200 คนให้จัดเป็นหมู่บ้าน
2. ในกรณีที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนประชากรจะน้อย แต่ถ้ามีจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า 5 บ้านแล้วให้จัดเป็นหมู่บ้าน

ต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งหมู่บ้านไว้

1. กรณีเป็นหมู่บ้านชุมชนหนาแน่น
2. เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 1,200 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 240 บ้าน
3. เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมี จำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน
4. ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2. กรณีเป็นหมู่บ้านชุมชนห่างไกล

1. เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน
2. เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 200 คน หรือมี จำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 40 บ้าน(สถาบันพระปกเกล้า 2548 สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php/title>)
3. ชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิมไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตร

4.ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2.หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว หมายถึง หมู่บ้านชั่วคราวเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นในกรณีที่ต้องที่อำเภอใดมีราษฎร ไปตั้งชุมนุมทำการหาเลี้ยงชีพแต่ในบางฤดูและจำนวนราษฎรซึ่งไปตั้งทำการอยู่มากพอสมควร จะจัดเป็นหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านปกติได้ เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง ให้นายอำเภอประชุมราษฎรในหมู่บ้านนั้นๆ เลือก ว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจและหน้าที่เหมือนผู้ใหญ่บ้านปกติ

การจัดระเบียบการปกครองหมู่บ้าน

ตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่การบริหารงานของหมู่บ้าน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้าน
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. คณะกรรมการหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ทำหน้าที่ปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านนั้น

อำนาจหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน

1. อำนาจหน้าที่หน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

1. อำนาจความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

2. สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

3. ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อนทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของ ราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

5. ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

7. อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในกรณี สามารถเรียกรายษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

8. แจงให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดปัดป้องภัยสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

9. จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

10. ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

11. ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอมอบหมาย (สถาบันพระปกเกล้า 2548 , 26 ส.ค.61.สืบค้นจาก . <http://wiki.kpi.ac.th/index.php/title>)

2.อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา

1. เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

2. เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

3. เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้ และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

4. เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

5. ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

6. เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้
 เป็นไปตามหมาย (สถาบันพระปกเกล้า 2548, 26 ส.ค.61. สืบค้นจาก .
<http://wiki.kpi.ac.th/index.php/title>)

การรักษาการแทนผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้มอบ
 หน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน จนกว่าจะทำการใน
 หน้าที่ได้ และต้องรายงานให้กำนันทราบ และถ้าไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เกิน 15 วัน ต้องรายงาน
 นายอำเภอทราบด้วย

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ในหมู่บ้านหนึ่งนอกจากจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองหมู่บ้าน
 แล้ว ยังมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านและกำนันร่วมกันพิจารณา
 คัดเลือก อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี แต่เมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้
 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วย

ประเภทของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มี 2 ประเภทคือ

1. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีหมู่บ้านละ 2 คน ถ้าหมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมี
 มากกว่า 2 คน ต้องขออนุมัติจากกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่
 ดังต่อไปนี้

2. ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

3. เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน ในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่

4. ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านร่วมกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษา

ความสงบ

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ตำแหน่งนี้ได้มีครั้งแรกตามพระราชบัญญัติลักษณะ
 ปกครองท้องที่ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510 เพราะผู้ใหญ่บ้านยังไม่มีเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่
 ช่วยเหลือในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้ายโดยตรง จึงทำให้การปฏิบัติ
 หน้าที่ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร จึงได้กำหนดให้มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบขึ้น เพื่อ
 ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้าย หมู่บ้านใดจะมีได้ต้อง
 ให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็น ผู้อนุมัติตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่าย
 รักษาความสงบ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้(กรมการปกครอง 2559 ,น.25)

1. ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน
2. ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณ์เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อย ให้แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน
3. ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่ามาโดยไม่สุจริตให้นำตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน
4. ระวังเหตุ ปรามปราม ติดตามจับผู้ร้าย
5. ตรวจจับสิ่งของที่ผิดกฎหมายส่งผู้ใหญ่บ้าน
6. ควบคุมตัวผู้สงสัยว่าได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีส่งผู้ใหญ่บ้าน
7. ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้านซึ่งสั่งการ โดยชอบด้วยกฎหมาย

คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน มีหน้าที่ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น องค์กรประกอบคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านเป็นกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสิบคน(กรมการปกครอง 2559 ,น.27)

การปกครองตำบล

ตำบล เป็นหน่วยการปกครองท้องที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่ง กำหนดให้ตำบล ประกอบด้วยหลาย ๆ หมู่บ้านรวมกัน โดยมาตรา 29 ได้กำหนดให้หลายหมู่บ้านรวมกันราว 20 หมู่บ้าน ให้จัดเป็นตำบลหนึ่งกระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งตำบลไว้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ดังนี้

1. กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น

1. เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 4,800 คน
2. มีหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 8 หมู่บ้าน
3. ได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบล หรือสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2. กรณีเป็นชุมชนห่างไกล

1. เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 3,600 คน
2. มีหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 6 หมู่บ้าน
3. ชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิมไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตร
4. ได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและที่ประชุม

หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอการจัดระเบียบปกครองตำบล

การบริหารราชการการปกครองตำบล ตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่การบริหารงานของตำบล มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. กำนัน
2. แพทย์ประจำตำบล
3. สารวัตรกำนัน

กำนัน หมายถึง ในตำบลหนึ่งมีกำนันหนึ่งคนทำหน้าที่ปกครองราษฎรในตำบลนั้น โดยมาจากการการเลือกตั้งกันเองของผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นขึ้นเป็นกำนัน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน พ.ศ. 2551 การประชุมคัดเลือกกำนัน ให้นายอำเภอเป็นประธานในที่ประชุม ปลัดอำเภอเป็นเลขานุการ การประชุมคัดเลือกกำนันต้องเป็นไปโดยเปิดเผย และต้องมีผู้ใหญ่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ใหญ่บ้านทั้งหมดที่มีอยู่ในตำบลนั้น ผู้ใหญ่บ้านในตำบลมีสิทธิเสนอชื่อผู้ใหญ่บ้านในตำบลหรือเสนอชื่อตนเองเป็นกำนัน ได้หนึ่งคน ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการเสนอชื่อต้องอยู่ในที่ประชุมและต้องยินยอมให้เสนอชื่อตนได้ถ้ามีการเสนอชื่อผู้สมควร ได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันเพียงคนเดียว ให้นายอำเภอคัดเลือกผู้นั้นเป็นกำนันมีการเสนอชื่อผู้สมควร ได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันมากกว่าหนึ่งคนให้นายอำเภอจัดให้มีการออกเสียงลงคะแนนโดยวิธีลับ(สถาบันพระปกเกล้า 2548 , 26 ส.ค.61.สืบค้นจาก .

<http://wiki.kpi.ac.th/index.phptitle>)

อำนาจหน้าที่กำหนด

1. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อย ในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายการป้องกันภัยอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่อง ความเดือดร้อนของราษฎร แจ้งทางราชการและรับข้อราชการ ประกาศให้ราษฎรได้ทราบและ ดำเนิน การให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น การตรวจและเก็บภาษีอากร รวมทั้งการปกครองผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและสารวัตรกำนัน

2. อำนาจหน้าที่ทุกอย่างเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน

3. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา และรักษาความสงบเรียบร้อย

3.1 มีการกระทำผิดอาญาหรือสงสัยจะเกิด ให้แจ้งนายอำเภอ หรือถ้าเกิดในตำบล ช้างเคียงให้แจ้งกำนันตำบลข้างเคียงนั้นทราบ

3.2 พบคนกำลังกระทำผิดกฎหมาย หรือเหตุควรสงสัย หรือมีหมาย หรือคำสั่งให้จับ ผู้ใดในตำบลให้จับผู้นั้นส่งอำเภอ

3.3 ค้นหรือยึดตามหมายที่ออกโดยกฎหมาย

3.4 อายัดตัวคนหรือสิ่งของที่ได้มาด้วยการกระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งอำเภอ

3.5 เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายหรือแปลกประหลาด รายงานต่อนายอำเภอ

3.6 เกิดจลาจล ปล้นฆ่า ชิงทรัพย์ ไฟไหม้หรือเหตุร้าย ฯลฯ ให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.7 เมื่อทราบว่ามีคนอาฆาตมาดร้าย คนจรจัด อาจเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านเพื่อปรึกษา สืบสวนแล้วถ้ามีหลักฐานให้เอาตัวส่งไปที่อำเภอ

3.8 เมื่อมีคนจรแปลกหน้านอกทะเบียนราษฎรเข้ามาในท้องที่ ให้หารือกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขับไล่ออกจากท้องที่

3.9 เมื่อมีผู้ใดตั้งทับ กระท่อม หรือโรงเรือน โดดเดี่ยว ซึ่งจะเป็นอาจเป็นอันตราย อาจ สั่งให้เข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้าน และนำความแจ้งนายอำเภอ

3.10 เมื่อมีผู้ปล่อยละทิ้งบ้านให้ชำรุดรุงรัง โสโครก อันอาจเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรือ อาจเกิดอัคคีภัย ให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล บังคับให้ผู้อยู่ในที่นั้นแก้ไข ถ้าไม่ ปฏิบัติตามให้นำความร้องเรียนต่อนายอำเภอ

3.11 ในกรณีที่เกิดอันตรายแก่การทำมาหากินของราษฎร ให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หาทางป้องกันแก้ไข ถ้าเกินความสามารถให้แจ้งต่อนายอำเภอ

4. อำนาจหน้าที่ในการดูแลให้คนที่เดินทางเข้ามาในตำบล ซึ่งไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้ร้าย ให้มีที่พักตามสมควรและถ้าเป็นผู้เดินทางมาในราชการก็ต้องช่วยเหลือหากคนนำทาง หาเสบียงอาหารให้

5. อำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสัตว์ซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปลุกสัตว์ ห้ามมิให้ผู้ใดรุกทำลายยึดถือครอบครอง หรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย

6. อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล เช่น งานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย คนตาย งานทะเบียนสัตว์พาหนะ และมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนสมรส เพื่อนำส่งนายอำเภอให้จดทะเบียนสมรสให้โดยคู่สมรสไม่ต้องไปที่ว่าการอำเภอ ในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกประกาศไว้ ตลอดจนทำบัญชี ทะเบียนสิ่งสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในตำบลนั้น

7. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษีอากร ในการช่วยเหลือการจัดเก็บภาษีอากร การสำรวจและประเมินราคาเพื่อเสียภาษีอากร โดยจัดทำบัญชีสิ่งของที่ต้องเสียภาษีอากรยื่นต่อนายอำเภอ เพื่อนำไปเสียภาษี ตามกฎหมายภาษีอากร

8. อำนาจหน้าที่เรียกประชุมและให้ช่วยงานตามหน้าที่ไม่ว่าการประชุมประชาชน คณะกรรมการสภาตำบล และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อหารือร่วมกัน และเรียกบุคคลมาให้ช่วยเหลืองาน

9. หน้าที่ทั่ว ๆ ไป เป็นอำนาจหน้าที่ที่ปรากฏในกฎหมายอื่นๆ ที่ กระทรวงทบวงกรมอื่น ให้ช่วยเหลือและเป็นที่น่าสังเกตว่า กระทรวงทบวงกรมอื่นส่วนใหญ่มัก กำหนดให้กำนันมีแต่หน้าที่ ส่วนอำนาจนั้นมักไม่มอบให้ จึงทำให้การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไม่ได้ผลเท่าที่ควร ไม่เหมือนกับการงานในหน้าที่ ของฝ่ายปกครอง (สถาบันพระปกเกล้า 2548, 26 ส.ค.61. สืบค้นจาก. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php/title>)

แพทย์ประจำตำบล

แพทย์ประจำตำบลมาจากการเลือกของกำนันและผู้ใหญ่ โดยเป็นผู้มีสัญชาติไทย มีความรู้ในวิชาแพทย์แผนปัจจุบันหรือแผนโบราณ และมีถิ่นที่อยู่ในตำบล แล้วเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งเป็นแพทย์ประจำตำบลแพทย์ประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ป้องกันและตรวจตราความเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้นและตำบลใกล้เคียง ตลอดจนรายงาน โรคระบาดร้ายแรง แก่กำนันและนายอำเภอ

สารวัตรกำนัน

ในแต่ละตำบลให้มีสารวัตรกำนันจำนวน 2 คนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของกำนัน มาจากการเสนอชื่อโดยกำนันและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบ

คณะกรรมการตำบล

ในแต่ละตำบลให้มีคณะกรรมการตำบลคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอชื่อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อกำนัน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ของกำนันคณะกรรมการตำบลประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล แพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง และครูประจำตำบลในตำบลหนึ่งคน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด กรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี(สถาบันพระปกเกล้า 2548 สืบค้นจาก . <http://wiki.kpi.ac.th/index.php/title>)

วินัยและโทษ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล ใช้กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน โดยอนุโลม อำนาจการลงโทษ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลเป็น ไปดังนี้

1. กำนันมีอำนาจลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายอำเภอมีอำนาจลงโทษกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบลดังนี้
3. ลดอันดับเงินเดือนไม่เกินหนึ่งอันดับ
4. ตัดเงินเดือน โดยเทียบในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นหัวหน้าแผนกกับผู้ที่กระทำผิดชั้นเสมียนพนักงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน
5. ลงโทษภาคทัณฑ์ เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคนใดถูกฟ้องในคดีอาญา เว้นแต่คดีความผิดในลักษณะลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือมีกรณีที่ต้องหาว่าทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงถูกสอบสวนเพื่อไล่ออกหรือปลดออก ถ้านายอำเภอเห็นว่าจะคงให้อยู่ในตำแหน่งจะเป็นการเสียหายแก่ราชการจะสั่งให้พักหน้าที่ก็ได้ แล้วรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ การสั่งให้กลับเข้ารับหน้าที่ตลอดถึงการวินิจฉัยว่าจะควรจ่ายเงินเดือนระหว่างพักหรือไม่ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณา โดยอนุโลมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน
6. ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจลงโทษกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบล ในกรณีการลดอันดับและตัดเงินเดือน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

เฉพาะโทษปลด หรือไล่ออก ถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลผู้ถูกลงโทษเห็นว่าตน
ไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ต่อกระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งให้ยกคำร้องทุกข์หรือเพิกถอนคำสั่งการลงโทษหรือลดโทษ

การปกครองอำเภอและกิ่งอำเภอ

อำเภอประกอบขึ้นจากท้องที่หลายตำบลรวมกันขึ้นเป็นอำเภอ

การจัดตั้งอำเภอ การจัดตั้งอำเภอจะต้องกระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา การตั้งอำเภอ
นอกจากจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแล้วยังต้อง
ดำเนินการให้เป็นไป ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ให้กำหนดเขตท้องที่อำเภอ มีเครื่องหมายและจดเขตอำเภออื่นทุกด้าน อย่าให้มีที่ว่าง
เปล่าอยู่นอกเขตอำเภอ

2. ให้กำหนดจำนวนตำบลที่รวมเข้าเป็นอำเภอและให้กำหนดเขตตำบลให้ตรงกับเขต
อำเภอ ถ้ามีที่ว่างเปล่าเช่นทุ่งหรือป่า เป็นต้น อยู่ใกล้เคียงที่อำเภอใด หรือจะตรวจตราปกครองได้
สะดวกจาก อำเภอใด ก็ให้กำหนดที่ว่างนั้นเป็นที่อยู่ในเขตอำเภอนั้น

3. ให้กำหนดที่ตั้ง ที่ว่าการอำเภอ ให้อยู่ในที่ซึ่งจะทำการปกครองราษฎรในอำเภอนั้นได้
สะดวก

นอกจากหลักเกณฑ์ข้างต้น กระทรวงมหาดไทยโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อ
วันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งอำเภอไว้เป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. เป็นกิ่งอำเภอมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือ
 2. เป็นกิ่งอำเภอมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ในกรณีที่มีเหตุผลความจำเป็นทางการปกครอง และ
การบริการประชาชน คือ มีราษฎรตั้งแต่ 30,000 คนขึ้นไป
 3. ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด และสภาจังหวัด
- การจัดระเบียบการปกครองอำเภอคือ อำเภอมีเจ้าหน้าที่บริหารงานและดำเนินการปกครอง
ดังนี้

1. นายอำเภอ
2. ปลัดอำเภอ
3. หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

นายอำเภอ หมายถึง เป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอ และ รับผิดชอบในการบริหารราชการของอำเภอ นอกจากนั้นยังมีอำนาจปกครองบังคับบัญชาและควบคุมการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตท้องที่อำเภอของตนอีกด้วย นายอำเภอเป็นข้าราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) มีอำนาจและตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 นอกจากนี้ตามมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ยังกำหนดให้นายอำเภอมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกรมการอำเภอหรือนายอำเภอตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457(สถาบันพระปกเกล้า 2548 , 26 ส.ค.61. สืบค้นจาก . <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>)

ปลัดอำเภอ หมายถึง ในอำเภอหนึ่งๆ นอกจากจะมีนายอำเภอเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา และรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอแล้วยังมี ปลัดอำเภอ เป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติราชการของนายอำเภอ ปลัดอำเภอเป็นข้าราชการสังกัดกรมการปกครองอำเภอหนึ่งๆจะมี ปลัดอำเภอ จำนวนมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปริมาณงานและความรับผิดชอบ รวมทั้งความสมควรแก่ราชการเป็นสำคัญ นอกจากนี้ปลัดอำเภอยังรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของกรมการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอด้วย

หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ หมายถึง ในแต่ละอำเภอนอกจากจะมีนายอำเภอและ ปลัดอำเภอแล้ว ยังมีหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอซึ่งกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ส่งไปประจำทำงานในหน้าที่ของตน หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอนั้น ปกติให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ และมีอำนาจปกครอง บังคับบัญชา บรรดาข้าราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งสังกัดกระทรวง ทบวง กรมนั้นในอำเภอนั้น หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ กฎหมาย และความจำเป็นของงานในอำเภอนั้นเป็นสำคัญ หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอที่สำคัญและจำเป็นจะต้องมี เช่น สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการอำเภอ เป็นต้น(สถาบันพระปกเกล้า 2548, 26 ส.ค.61. สืบค้นจาก . <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>)

อำนาจหน้าที่ของอำเภอตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่

การปกครองท้องที่หมายถึง

1. ตรวจตราและจัดการปกครองตำบลและหมู่บ้านและให้มีหน้าที่เช่นเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. ต้องเอาใจใส่สมาคมให้คุ้นเคยกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และเป็นที่ปรึกษาหรือ ช่วยแก้ไขในการบริหารงาน

- 3.เรียกประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือเรียกประชุมเฉพาะกำนัน
- 4.รักษาสถานที่ว่าการอำเภอ สรรพหนังสือและบัญชี ตลอดจนบริเวณที่ว่าการอำเภอให้เรียบร้อย
5. ให้ราษฎรที่มีกิจธุระเข้าพบ และรับเรื่องราวร้องทุกข์
6. ตรวจสอบท้องที่ในเขตอำเภอและท้องที่อำเภออื่นที่ติดต่อกันให้รู้ความเป็นไปในท้องที่นั้น ๆ
7. ทำบัญชีสำมะโนครัวและงานทะเบียน
8. รายงานราชการในเรื่องดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ดูแลความทุกข์สุขของราษฎร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องที่ของตน การอันใดที่รัฐบาลควรรู้เพื่อความสุขของราษฎรและประโยชน์ของราชการ จะต้องรายงานให้รัฐบาลทราบความตามที่เป็นจริง

ข้อ 2 ถ้ามีคำสั่งโดยเฉพาะว่าให้รายงานการอย่างใดต่อผู้ใดแล้วให้รายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดด้วย

ข้อ 3 รายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง และถ้ามีเหตุด่วนต้องรีบรายงานทันที

การป้องกันอันตรายของราษฎร และรักษาความสงบในท้องที่

อำเภอต้องจัดให้มีการรักษาความเรียบร้อยในที่ประชุมชน ในเวลาที่มีการนัดชัตฤกษ์ คอยตรวจตราตักเตือนกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มีเครื่องสัญญาณเรียกลูกบ้านช่วยกันดับไฟ หรือระงับเหตุอันตรายอย่างอื่น หรือจับโจรผู้ร้ายทุกหมู่บ้าน จัดเวรยามในหมู่บ้าน เป็นต้น

การที่เกี่ยวกับความแพ่งและความอาญา

เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นในท้องที่อำเภอใดหรือจำเลยมาอาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอใด ให้อำเภอมีอำนาจที่จับผู้ต้องหามาไต่สวนคดีเรื่องนั้นในชั้นต้น รวมถึงจัดพนักงานออกตรวจตระเวนรักษาความเรียบร้อย และคอยสืบจับโจรผู้ร้ายในท้องที่ของตนและตรวจชันสูตรหรือพลิกศพตามพระราชบัญญัติ

การป้องกันโรคภัย

ต้องคอยระวัง อย่าให้โรคภัยแพร่หลายไปในประชุมชน คอยดูแลป้องกันหรือเมื่อโรคเกิดขึ้นก็ต้องจัดการรักษาอย่าให้ติดต่อลุกลาม และให้จัดการป้องกันและรักษาโรค

บำรุงการทำนาค้าขายป่าไม้และทางไปมาต่อกัน

อำเภอต้องตรวจให้รู้ทำเลที่ทำมาหาเลี้ยงชีพของราษฎรในอำเภอนั้น เช่นที่นา ที่สวน ที่จับสัตว์น้ำ เป็นต้น และต้องสอบสวนให้รู้ว่ที่เหล่านั้นอาศัยสายน้ำทางใด และให้จัดทำบัญชีมีทะเบียนไว้ในที่ว่าการอำเภอ(สถาบันพระปกเกล้า 2548, 26 ส.ค.61. สืบค้นจาก .

<http://wiki.kpi.ac.th/index.phptitle>)

บำรุงการศึกษา

อำเภอต้องปรึกษากับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้อุปการะการศึกษาในท้องที่เช่นพระภิกษุสงฆ์ ในการแนะนำและจัดให้มีสถานที่เล่าเรียนแก่เด็กในอำเภอ และชี้แจงตักเตือนแก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน บิดามารดา และผู้ปกครองเด็กให้ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน

การเก็บภาษีอากร

ภาษีอากรที่ไม่มีกฎหมายหรือข้อบังคับให้พนักงานอื่นเก็บ ให้เป็นหน้าที่ของอำเภอที่จะจัดการเก็บในอำเภอนั้น

รูปแบบการปกครองตามกฎหมายที่กล่าวมาแล้ว ยังมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ได้กำหนดรูปแบบปกครองท้องที่อันประกอบด้วย หมู่บ้าน กิ่งอำเภอ และอำเภอ รูปแบบการปกครองท้องที่ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องมีความรู้และเข้าใจ คือหมู่บ้านและตำบล ในการมีความสัมพันธ์ การปกครองต้องมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านความสัมพันธ์บริหารราชการส่วนกลาง ,บริหารราชการส่วนภูมิภาคและบริหารราชการส่วนท้องถิ่น(สถาบันพระปกเกล้า 2548, 26 ส.ค.61. สืบค้นจาก . <http://wiki.kpi.ac.th/index.phptitle>)

ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการบริหารราชการส่วนกลาง

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปกครองส่วนท้องถิ่นนราชการบริหารภูมิภาคในสถานะดังกล่าวจึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ภายใต้สังกัดของราชการส่วนกลาง คือกระทรวงมหาดไทย ซึ่งอยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชา(Hierarchy) ตามระบบราชการ โดยอยู่ภายใต้บังคับบัญชาการรับนโยบายไปปฏิบัติจากข้าราชการฝ่ายปกครอง หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ (กรมการปกครอง 2559, น. 32)

ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

ความสัมพันธ์กับผู้ว่าราชการจังหวัด

ตามพระราชบัญญัติระเบียบราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 กำหนดให้ในจังหวัดหนึ่งให้มีผู้ว่าราชการจังหวัดคนหนึ่งเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติภารกิจให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชนและเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการฝ่ายบริหาร ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในราชากลางส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัดและรับผิดชอบในราชการจังหวัดและอำเภอ(กรมการปกครอง 2559,น.32)

ความสัมพันธ์ กับนายอำเภอ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดให้ในอำเภอหนึ่งมีนายอำเภอคนหนึ่งเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอและรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ ซึ่งหมายถึงนายอำเภอมีอำนาจในการบังคับบัญชากำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอของตนให้ปฏิบัติหน้าที่โดยด้วยกฎหมายและมีความเหมาะสม

ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน และผู้ใหญ่บ้านราชการส่วนท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้กับการปกครองท้องที่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล ซึ่งมีเขตตำบลและหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบ (กรมการปกครอง 2559 , น.45)

ความสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบล

นับตั้งแต่มีองค์การบริหารส่วนตำบล จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าไปมีบทบาทในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างมาก พระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตำแหน่ง และกำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน 2 คน เป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ใน 4 ปีแรกนับแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว ให้กำนันเป็นประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายส่งผลกระทบต่อสถานะของตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการแก้ไขจากรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2540 ในมาตรา 284 ส่งผลต่อหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องลาออกจากการทำหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยอัตโนมัติและกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ปรับบทบาทให้เหมาะสมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น(กรมการปกครอง 2559 ,น.36)

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่สอดคล้องกับการทำหน้าที่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การสนับสนุน และประสานงานกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

1. การสนับสนุน และประสานงานกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

1. การจัดทำแผนท้องถิ่น เช่น เป็นผู้ให้ข่าวสาร และนำเสนอความต้องการของราษฎรในแต่ละท้องที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปจัดแผนพัฒนาท้องถิ่น นำเสนอแนวทางการพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน หากได้รับเลือกเป็นผู้แทนประชาคมท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2547 เป็นต้น(กรมการปกครอง 2559 ,น.37)

2. การรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ เช่น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจหน้าที่การรักษาความสงบเรียบร้อยตามที่ระบุไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ เป็นต้น

3. บทบาทในฐานะตัวแทนภาครัฐในราชการบริหารภูมิภาค เช่น ประสานงานและตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่และท้องถิ่นนั้นๆ ส่งเสริมประชาชนในพื้นที่ให้เกิดการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นต้น

4. บทบาทในฐานะประชาชน เช่น ขอรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2. บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติงานร่วมกับองค์การส่วนตำบล

1. การวางแผน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 กำหนดให้กำนันในเขตพื้นที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งส่งผลให้กำนันมีบทบาทสามารถเสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลและหมู่บ้านอย่างแท้จริง

2. การเป็นกลไกในการประสานงาน กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นกลไกในการประสานงานและตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ให้ตามเป้าหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในพื้นที่นั้นๆ

3. การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้ปกครองที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน จึงมีศักยภาพสูงในการระดมความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงานราชการและ

องค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่พื้นที่ตำบลและหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

4.บทบาทในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา กำหนดเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาในเขตตำบลซึ่งความหมายรวมถึงองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

5.บทบาทในฐานะประชาชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในฐานะประชาชน เช่น การขอรับรู้ข่าวสารการบริหารงาน และการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ตำบลและหมู่บ้านร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ที่องค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้ง เสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบลออกข้อบังคับตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการประชาชนร่วมเข้าประชุมสภา และให้องค์การบริหารส่วนตำบลปิดประกาศรายงานประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ประชาชนรับทราบ ตรวจสอบการปฏิบัติงาน คณะกรรมการบริหารว่าได้ดำเนินการตามประกาศมติคณะกรรมการ บริหารที่แจ้งให้ทราบ (กรมการปกครอง 2559 ,น.35)

ในการปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ได้รับเลือกจากราษฎรให้ทำหน้าที่ปกครอง ดูแลทุกข์ให้ราษฎร ประกอบกับในฐานะที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องที่ รู้จักคุ้นเคยกับสภาพท้องที่ และรู้ความต้องการ รู้ปัญหา บัดเป่าความเดือดร้อนแก่ราษฎรและพัฒนาความเจริญให้กับท้องถิ่น ในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างราษฎรกับประชาชน ประกอบกับตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลราษฎรในท้องที่หมู่บ้าน ตำบล ดังนั้น การทำความรู้จัก คุ้นเคยกับสภาพพื้นที่ รวมถึงปัญหาของท้องที่ และเขตการปกครองตำบล หมู่บ้านของตน จึงเป็นหน้าที่สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อการตรวจสอบ ดูแล คุ้มครองและการบริหารจัดการตำบล หมู่บ้าน(อ้างถึง กรมการปกครอง 2559 :45)

6.วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หลักการสำคัญกำนันผู้ใหญ่กับการปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่น คือการปฏิบัติหน้าที่กำนันผู้ใหญ่ในแต่ท้องถิ่นทำให้เกิดเปลี่ยนแปลง (Change) รูปอัตลักษณ์ วิธีการปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่น รัฐบาลที่ได้รับมอบหมายในการทำหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 มีความแตกต่างกันออกไปตามพื้นที่ที่ปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้น มีอยู่ 5 ประการ คือ 1.สภาพการปฏิบัติหน้าที่ตามสภาพท้องถิ่น 2.ปัจจัยที่มีอิทธิพล การปฏิบัติหน้าที่ 3. ความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ 4.ประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ 5.ผลกระทบที่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ 6. แนวทางการแก้ไข และปัญหาอุปสรรคที่ตามมาภายหลัง

นิรันดร์ ปราบอักษร(2553), สุวรรณ วงศ์บังแก้ว(2550), เฉลิม รุ่งทรานนท์ (2552), สุภา สกุลเงิน (2545), เฉลิมเกียรติ ภาระเวช (2550), นายคัมภีร์ ทองพูน (2554)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์วิจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการและ ข้อเสนอแนะแนวทาง การปรับเปลี่ยนบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยที่หลากหลายเพื่อเก็บข้อมูลและตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

- 1.แบบแผนการวิจัย
- 2.ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
- 3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวมข้อมูล

1.แบบแผนการวิจัย

เป็นการศึกษาในเชิงพรรณนาสำรวจ (Descriptive Research) โดยการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่าง การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในกิจกรรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันอยู่ด้วย รวมทั้งการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงตลอดจนความเห็นต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และแปลผล เพื่อตอบคำถามในประเด็นการวิจัย การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีรูปแบบและวิธีการของบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาวิจัยใช้ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.ข้าราชการส่วนภูมิภาค อำเภอพระประแดง ประกอบด้วย
 - 1.1 นายอำเภอพระประแดง
 - 1.2 กำนันผู้ใหญ่บ้าน
- 2.ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพระประแดง ประกอบด้วย
 - 2.1 นายกองค้บริหารส่วนตำบล
 - 2.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.ประชาชน อำเภอพระประแดง ประกอบด้วย
 - 3.1 อดีตกำนัน อดีตผู้ใหญ่บ้าน
 - 3.2 ประชาชน อำเภอพระประแดง

2.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการประเภทไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probabilistic Sampling) โดยจะเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือเลือกเฉพาะประชากรที่มีคุณสมบัติตรงกับปัญหาการวิจัย ซึ่งจะเป็นกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน แบ่งเป็น 3 กลุ่มจำนวน 21 คน ตามรายชื่อดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ข้าราชการส่วนภูมิภาค อำเภอพระประแดง ประกอบด้วย 7 คน

1.1 นายอำเภอพระประแดง นาย วรณัฐ หนุรอด

1.2 กำนัน

กำนันบางยอ นายสมปอง รัตมิตต์

กำนันบางกระสอบ นางบุญญาภา ศิโรคม

กำนันทรงคะนอง นายไพศาล เดิมวรรณภัทร์

1.2.1 ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านบางกอบัว นายบรรชา ทองอินทร์

ผู้ใหญ่บ้านบางน้ำผึ้ง นายวิริศ รัตมิตต์

ผู้ใหญ่บ้านบางยอ นายภานุพงศ์ พุทธรัตนมณี

กลุ่มที่ 2.ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพระประแดง ประกอบด้วย 6 คน

2.1 นายกองค้บริหารส่วนตำบล

นายกองค้การบริหารส่วนตำบลทรงคะนอง นายวัชระ เดิมวรรณภักดิ์

นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง นายสำเนา รัตมิตต์

นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางกระสอบ นายวิรัตน์ ศิโรดม

2.2 ปลัดกองค้การบริหารส่วนตำบล

ปลัดกองค้การบริหารส่วนตำบลทรงคะนอง นายสาโรจน์ ชาติพราหมณ์

ปลัดกองค้การบริหารส่วนตำบลบางกอบัว นายฉัตรชัย ปานลิ้ม

ปลัดกองค้การบริหารส่วนตำบลบางยอ นายธีระพล พิษทองกลาง

กลุ่มที่ 3.อดีตกำนันอดีตผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน อำเภอพระประแดง ประกอบด้วย 8 คน

3.1 อดีตกำนัน

อดีตกำนันบางยอ นายสุรชัย จันท์สุข

อดีตกำนันบางกระเจ้า นายณนรงค์ ดวงดี

3.2 อดีตผู้ใหญ่บ้าน

อดีตผู้ใหญ่บ้านบางกอบัว นายสุเทพ ทองปั้น

อดีตผู้ใหญ่บ้านบางยอ นายสมเกียรติ แดงसान

อดีตผู้ใหญ่บ้านทรงคะนอง นายอัคเดช แดงมีทรัพย์

3.3 ประชาชนทั่วไป

ร้านกาแฟและร้านขายต้นไม้ประดับทางเข้าตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง นางสาวดวงรัตน์ นิล

ฤทธิ์

แม่บ้านอยู่ภายใน ตำบลทรงคะนอง นางไพบูลย์ สุขหวนิชย์

อาจารย์ชำนาญพิเศษ โรงเรียนวัดทรงธรรม นายวิระ จำดวง

3.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) โดยการตั้งคำถามหลัก (Main Question) ไว้ล่วงหน้า เก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของผู้วิจัย มุ่งให้มาคำตอบต่างๆที่จะสนองวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

2. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

3. แนวทาง การเปลี่ยนแปลงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง

คำถามใช้แนวคำถามปลายเปิด เพื่อนำไปสัมภาษณ์ ซัดถาม พุจฉุยตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ครบประเด็นที่กำหนดไว้ แต่หากยังไม่ได้คำตอบตามเป้าหมาย หรือผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการให้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากคำถามที่นอกเหนือจากคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Un-structure) ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในประเด็นที่เห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

การสร้างเครื่องมือวิจัย หรือ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยนำวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ทฤษฎี มาเป็นฐานในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้รวบรวมข้อมูลที่จะศึกษาวิเคราะห์ มีการทดสอบเครื่องมือในการวิจัยเพื่อความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. จำแนกกลุ่มประชากรเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้เห็นชอบ
3. ทดสอบเครื่องมือด้วยการนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ประชากร

ในอำเภอพระประแดง

4. นำแบบสัมภาษณ์กลับมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งเพื่อขอความเห็นชอบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ประเภทของข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ภาคสนาม (Field Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลเอกสาร จะสำรวจข้อมูลจากเอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการปกครองท้องที่และปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์

2. ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 21 คน ในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

4.2 วิธีการรวบรวม

วิธีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารกับการสัมภาษณ์จะแตกต่างกัน คือ

4.2.1 ข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสารต่างๆ จะสรุปย่อใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวิจัย และบางส่วนของที่จำเป็นต้องใช้ในการอ้างอิงหรือกำหนดกรอบแนวคิดต่างๆ จะบันทึกไว้ในบทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม ส่วนเอกสารนอกเหนือจากนั้นจะบันทึกไว้เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

4.2.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จะมีการเก็บโดยการบันทึกประเด็นสำคัญๆ พร้อมกับอัดเทปการสัมภาษณ์ไว้ หลังจากนั้นจะทำการถอดเทปคำสัมภาษณ์มาบันทึกอย่างละเอียด เรียบเรียงเชื่อมโยงข้อมูลจากการสังเกตเข้าด้วยกัน จำแนกข้อมูลเป็นหัวข้อเพื่อสะดวกในการนำมาใช้ อ่านบททวนอย่างละเอียด ทำความเข้าใจกับข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ต่อไป โดยข้อมูลส่วนนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของภาคผนวกในรายการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผู้วิจัยใช้ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้หลักการตรรกศาสตร์ คือ ปรัชญาว่าด้วยการคิด หาเหตุผล โดยนำข้อมูลเอกสารและข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาไตร่ตรองวิเคราะห์ร่วมกันกับแนวคิดทฤษฎีในบทที่ 2 ของงานวิจัย ซึ่งเป็นต้นแบบและแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง บทบาท อำนาจ ปกครองท้องที่ แล้วนำผลการวิเคราะห์มาเรียบเรียงเขียนพรรณนา

5. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data Processing) โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมเรียบร้อยแล้วทั้งข้อมูลปฐมจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากเอกสารต่างๆ มาจัดให้เป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นต่างๆ

5.2.2 การตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บที่ได้ว่าเพียงพอ ครบถ้วนทุกประเด็นที่จะการวิเคราะห์แล้วหรือไม่ ประเด็นใดที่ขาดหรือคิดว่ายัง ยังไม่เพียงพอก็อาจจำเป็นต้องดำเนินการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

5.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งจากการสัมภาษณ์และเอกสารต่างๆ มาวิเคราะห์ รวมทั้งการวิเคราะห์ที่ดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลมาดำเนินการในเชิงพรรณนาอุปมาน(Inductive) โดยการวิเคราะห์จากข้อเท็จจริงไปสู่ กรอบแนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (From the facts up) เพื่อแสวงหาคำตอบของประเด็นการศึกษาวิจัยต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาวิจัยการนำเสนอเพื่อให้เห็นกรอบแนวคิด ทฤษฎี เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” โดยมีปัจจัยและผลกระทบรวมถึงแนวทางข้อเสนอ บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ได้สรุปผลการวิจัยดังนี้

การทำหน้าที่ กำนันผู้ใหญ่บ้านในการเขตปกครองในยุคปัจจุบันมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนชนบทสู่ความเป็นเมืองในพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้นำเสนอปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงสู่ความเป็นเมือง

ชุมชนอำเภอพระประแดง : การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

พื้นที่ ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงจากอดีตเป็นพื้นที่สีเขียวและส่วนหนึ่งเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม การเพาะปลูกช่วงที่เปลี่ยนผ่านจากยุคอดีตมาปัจจุบัน ยุคเกษตรกรรมไปสู่ยุคอุตสาหกรรม ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงได้มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งได้รับอิทธิพลทางตะวันตกที่เข้าไปในประเทศ ทำให้บริบทของชุมชนชนบทเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม มีการย้ายถิ่นฐานของประชาชนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมรวมถึงประชาชนบางส่วนได้ออกจากพื้นที่ เข้าสู่กรุงเทพฯ อำเภอพระประแดงเป็นพื้นที่ ที่ติดกรุงเทพฯ ได้รับความเจริญเติบโตจากกรุงเทพฯ สู่พื้นที่ และอำเภอพระประแดงก็ยังเป็นเขตเศรษฐกิจ ทำให้มีการพัฒนาความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนชนบทมีประชาชนที่เพิ่มขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานเข้าและออกจากพื้นที่ ทำให้ความเป็นวิถีชีวิตของชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงได้เปลี่ยนแปลง แต่ยังมี “อัตลักษณ์” ของชุมชนชนบทสืบทอดมาถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านโครงสร้างทางสังคม ชุมชนชนบทสอดคล้อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Culture Process)¹

¹ พัชรินทร์ สิริสุนทร, แนวคิด ทฤษฎี เทคนิคและการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2556), น.251

จำแนกออกได้หลายลักษณะ อาทิ การค้นพบ (Discovery) การประดิษฐ์ (Invention) การแพร่กระจาย (Diffusion) เป็นต้น ส่วนปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีอยู่มากมายได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร (Population Change) การโดดเดี่ยวหรือการติดต่อสัมพันธ์กัน (Isolation and Contact) โครงสร้างวัฒนธรรม (Structure of Society and Culture) ทัศนคติ และค่านิยม (Attitudes and Values) ของคนในสังคม ความต้องการที่จะรับรู้ (Perceived Needs) ของคนในสังคม ความขัดแย้ง (Conflict) และพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Cultural Base) สอดคล้อง Leopold Van Wiese² การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของหรือเรื่องราวต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมมนุษย์ ส่วนสัดส่วนเป็นเรื่องของตัวกระทำนั้นๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง อดีตประชาชนในพื้นที่มี สายสัมพันธ์ที่สนิทสนมกัน ความเจริญเติบโตของกรุงเทพฯ เข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้สังคมที่เคยช่วยกัน กับเป็นสังคมต่างคนต่างอยู่ บุญญาภา ประชาชนในพื้นที่เกิดความเหลื่อมล้ำของคนที่อยู่อาศัยภายในชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ผู้การเคาระพผู้ใหญ่ในชุมชนก็ลดน้อยลง คำสั่งสอนต่างๆ ไม่ได้รับถูกการยอมรับคนรุ่นใหม่ๆ ทำให้เห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมกับความเจริญที่เข้ามาสู่ชุมชนชนบท ทำเหมือนกับวัฒนธรรมของคนเมือง³ ที่เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมชนบท แต่ยังคงวัฒนธรรมบางส่วนยังเป็น “อัตลักษณ์” ของชุมชนชนบทได้ถูกถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นหลัง เช่น ประเพณีสงกรานต์พระประแดง แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ยังคงสืบสานสู่รุ่นต่อรุ่น

ด้านเศรษฐกิจ อำเภอพระประแดงเป็นพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ ทำให้นักลงทุนเห็นอนาคตของชุมชนอำเภอพระประแดง กับความเจริญกรุงเทพฯ เข้าสู่อำเภอพระประแดงอย่างรวดเร็ว และเป็นเขตเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม ทำให้อำเภอพระประแดงเจริญเติบโต อย่างรวดเร็ว อีกประการหนึ่งยังมีบริษัทเอกชน รวมถึงรัฐวิสาหกิจให้การสนับสนุนด้านการศึกษา ด้านส่งเสริมอาชีพ ด้านการส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ สิ่งนี้เหล่านี้ไหลสู่ชุมชนชนบทเรียกว่า “ชนบทอำเภอพระประแดง” เขตติดต่อกับกรุงเทพฯ ทำให้อำเภอพระประแดงกิ่งเมืองเจริญเติบโตรวดเร็ว พื้นที่ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงมีพื้นที่สีเขียว เรียกว่า “ปอดของคนกรุงเทพฯ” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนอำเภอพระประแดง ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่

² คำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง, *ชุมชน* (กรุงเทพฯบริษัท นำศิลป์โฆษณา, 2556) น.209-210

³ บุญญาภา ศิโรตม, คำสัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2561.

ภาคอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีเข้ามาผสมผสานเป็นเขตเศรษฐกิจรองจากกรุงเทพฯ และบางส่วน
อำเภอพระประแดง ในส่วนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สร้างเม็ดเงินให้กับประชาชนในพื้นที่ เช่น
การนำสินค้าของชุมชนมาจำหน่าย การปั่นจักรยานเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำบางฝ้าย ทำให้เห็นว่า
เศรษฐกิจชุมชนชนบทกึ่งเมืองอำเภอพระประแดงเจริญเติบโตตามลำดับ สอดคล้อง แผนพัฒนา
จังหวัดสมุทรปราการ 4 ปี⁴ พ.ศ.2561-2564 คิดเป็นสัดส่วนต่อประเทศไทย 7.28 ส่งผลเห็นว่
การขยายทางด้านเศรษฐกิจของสมุทรปราการภาคอุตสาหกรรมและภาคการท่องเที่ยว ความ
เจริญเติบโตขึ้นในราวปี พ.ศ.2560 ด้านการเมือง ชุมชนอำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการ
มีการปกครองภูมิภาค โดยแบ่งเป็น อำเภอ เทศบาล ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบ
เทศบาล พ.ศ.2476 ประมาณพ.ศ.2542 ได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบท เพื่อแบ่ง
ภาระของรัฐบาลในรูปแบบการกระจายอำนาจสู่ชุมชนลักษณะตำบลและหมู่บ้าน ทำให้เจ้าหน้าที่
ฝ่ายปกครองคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน สนับสนุนเรื่องที่รัฐบาลจัดหาให้กับชุมชน บทบาทกำนัน
ผู้ใหญ่บ้านต้องประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ด้าน
เศรษฐกิจภายในชุมชนอำเภอพระประแดง ซึ่งอนาคตอาจเปลี่ยนเป็นเขตปกครองพิเศษ หรือ
เทศบาล ขึ้นอยู่กับนโยบายของภาครัฐ ในการเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้นำท้องถิ่น
ในการนำงบประมาณสู่การพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง : สู่วิถีความเป็นเมือง

การปกครองแผ่นดินเริ่มมีการปกครองสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้แบ่งการ
ปกครองออก 2 ส่วน การปกครองส่วนกลางและการปกครองส่วนภูมิภาค วรรณัฐ ต่อมาสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เข้ายุคนั้น ทำให้กำนัน
ผู้ใหญ่บ้านพัฒนาศักยภาพ โดยบังคับใช้กฎหมายเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.
2457 กำหนดหน้าที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน⁵ สาโรจน์ เป็นตัวแทนของรัฐที่อยู่ในระดับรากหญ้าที่
สามารถดูแลประชาชนทั่วถึงในการรับนโยบายจากรัฐผ่านทางอำเภอ สู่กำนันผู้ใหญ่บ้านกระจายลง
แต่ละหมู่บ้านช่วยน่านโยบายหรือข้อสั่งการต่างๆของรัฐบาลส่วนกลางสู่ภูมิภาคไปประสาน
ประชาชนให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดเบื้องต้น ดูแลทุกข์สุขเบื้องต้น สมัยอดีตบทบาทกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน สำคัญในการติดต่อราชการ ทำทะเบียนราษฎรหรือนิติกรรมพาไปหน่วยราชการ ใน

⁴ สำนักงานสมุทรปราการ กลุ่มงานยุทธศาสตร์, แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4ปี.(พ.ศ.2561-2564)
(สำนักงานสมุทรปราการ 2559),น.7-10

⁵วรรณัฐ หนุรอด, คำสัมภาษณ์,26 กรกฎาคม 2561.

สมัยปัจจุบันมีตัวแปรเกิดขึ้นมาอันได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล เข้ามาในท้องถิ่นทำหน้าที่แทนกำนันผู้ใหญ่บ้าน บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีซับซ้อนในบางเรื่อง กับองค์การบริหารส่วนตำบลภายในท้องถิ่น⁶ ปัจจุบันรัฐได้บทบาทและอำนาจหน้าที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านสอดคล้อง กรมการปกครองได้ให้อำนาจหน้าที่ ดังนี้⁷

1. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายการป้องกันภัยอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎร แจ้งทางราชการและรับข้อราชการ ประกาศให้ราษฎรได้ทราบและดำเนิน การให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น การตรวจและเก็บภาษีอากร รวมทั้งการปกครองผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและสารวัตรกำนัน

2. อำนาจหน้าที่ทุกอย่างเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน

3. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา และรักษาความสงบเรียบร้อย

3.1 มีการกระทำผิดอาญาหรือสงสัยจะเกิด ให้แจ้งนายอำเภอ หรือถ้าเกิดในตำบลข้างเคียงให้แจ้งกำนันตำบลข้างเคียงนั้นทราบ

3.2 พบคนกำลังกระทำผิดกฎหมาย หรือเหตุควรสงสัย หรือมีหมาย หรือคำสั่งให้จับผู้ใดในตำบลให้จับผู้นั้นส่งอำเภอ

3.3 ค้นหรือยึดตามหมายที่ออกโดยกฎหมาย

3.4 อายัดตัวคนหรือสิ่งของที่ได้มาด้วยการกระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งอำเภอ

3.5 เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายหรือแปลกประหลาด รายงานต่อนายอำเภอ

3.6 เกิดจลาจล ปล้นฆ่า ชิงทรัพย์ ไฟไหม้หรือเหตุร้าย ฯลฯ ให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.7 เมื่อทราบว่ามีความผิดร้าย คนจรจัด อาจเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านเพื่อปรึกษาสืบสวนแล้วถ้ามีหลักฐานให้เอาตัวส่งไปที่อำเภอ

3.8 เมื่อมีคนจรแปลกหน้านอกทะเบียนราษฎรเข้ามาในท้องถิ่น ให้หารือกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขับไล่ออกจากท้องถิ่น

⁶ สาทโรจน์ ชาติพราหมณ์,คำสัมภาษณ์,6 มิถุนายน 2561.

⁷ สถาบันพระปกเกล้า ,26 ส.ค.61 สืบค้นจาก . <http://wiki.kpi.ac.th/index.php/title>

3.9 เมื่อมีผู้ใดตั้งทับ กระทบ หรือ โรงเรือน โคคเคียว ซึ่งจะเป็นอาจเป็นอันตราย อาจสั่งให้เข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้าน และนำความแจ้งนายอำเภอ

3.10 เมื่อมีผู้ปล่อยละทิ้งบ้านให้ชำรุดรุงรัง โสโครก อันอาจเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรืออาจเกิดอัคคีภัย ให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล บังคับให้ผู้อยู่ในที่นั้นแก้ไข ถ้าไม่ปฏิบัติตามให้นำความร้องเรียนต่อนายอำเภอ

3.11 ในกรณีที่เกิดอันตรายแก่การทำมาหากินของราษฎร ให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หาทางป้องกันแก้ไข ถ้าเกินความสามารถให้แจ้งต่อนายอำเภอ

4. อำนาจหน้าที่ในการดูแลให้คนที่เดินทางเข้ามาในตำบล ซึ่งไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็น ผู้ร้าย ให้มีที่พักรักษาตัวและถ้าเป็นผู้เดินทางมาในราชการก็ต้องช่วยเหลือหาคนนำทาง หาเสบียงอาหารให้

5. อำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปลุศตว์ ห้ามมิให้ผู้ใดรุกร้ายัดถือครอบครอง หรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย

6. อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล เช่น งานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย คนตาย งานทะเบียนสัตว์พาหนะ และมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนสมรส เพื่อนำส่ง นายอำเภอให้จดทะเบียนสมรสให้โดยคู่สมรสไม่ต้องไปที่ว่าการอำเภอ ในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการ จังหวัดได้ออกประกาศไว้ ตลอดจนทำบัญชี ทะเบียนสิ่งสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในตำบลนั้น

7. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษีอากร ในการช่วยเหลือการจัดเก็บภาษีอากร การสำรวจและประเมินราคาเพื่อเสียภาษีอากร โดยจัดทำบัญชีสิ่งของที่ต้องเสียภาษีอากรขึ้นต่อนายอำเภอ เพื่อนำไปเสียภาษี ตามกฎหมายภาษีอากร

8. อำนาจหน้าที่เรียกประชุมและให้ช่วยงานตามหน้าที่ไม่ว่าการประชุมประชาชน คณะกรรมการสภาตำบล และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อหารือร่วมกัน และเรียกบุคคลมาให้ความช่วยเหลืองาน

9. หน้าที่ทั่ว ๆ ไป เป็นอำนาจหน้าที่ที่ปรากฏในกฎหมายอื่นๆ ที่ กระทรวงทบวงกรมอื่น ให้ช่วยเหลือและเป็นที่น่าสังเกตว่า กระทรวงทบวงกรมอื่นส่วนใหญ่มัก กำหนดให้กำนันมีแต่หน้าที่ ส่วนอำนาจนั้นมักไม่มอบให้ จึงทำให้การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไม่ได้ผลเท่าที่ควร ไม่เหมือนกับการงานในหน้าที่ ของฝ่ายปกครอง

การปกครองส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย ตำบลและหมู่บ้าน ภาครัฐได้ให้ อำนาจหน้าที่กับ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในสถานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของรัฐ ในการดูแลประชาชนในพื้นที่ มีความ

ใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างดี ในราวปี พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบล ขึ้น เพื่อเป็นการกระจายอำนาจมาสู่ท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น โดยบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ลดบ้างส่วนลง แต่ยังมีบัญญัติ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และแก้ไขฉบับที่ 10 จำนวน 2 ข้อ อำนาจหน้าที่กลับไปให้อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นปฏิบัติแทนกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

1. อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล เช่น งานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย คนตาย งานทะเบียนสัตว์พาหนะ และมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนสมรส เพื่อนำส่งนายอำเภอให้จดทะเบียนสมรสให้โดยคู่สมรสไม่ต้องไปที่ว่าการอำเภอ ในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกประกาศไว้ ตลอดจนทำบัญชี ทะเบียนสิ่งสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในตำบลนั้น

2. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษีอากร ในการช่วยเหลือการจัดเก็บภาษีอากร การสำรวจและประเมินราคาเพื่อเสียภาษีอากร โดยจัดทำบัญชีสิ่งของที่ต้องเสียภาษีอากรยื่นต่อนายอำเภอ เพื่อนำไปเสียภาษี ตามกฎหมายภาษีอากร

ถ้าจะมองถึง อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 เกิดการซับซ้อนและถ่ายโอนอำนาจ ให้กับอำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้การดำรงตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันมีข้อจำกัด วิรัตน์ ปัจจุบัน การเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านมีปัจจัยในเรื่องเงินเข้าเกี่ยวข้องและต้นทุนทางสังคมก็มีส่วนประกอบด้วย และบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ลดน้อยลง หลังจากมีองค์การบริหารส่วนตำบลนโยบายต่างๆก็ลงมาสู่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้านจะดูในเรื่องความปลอดภัย มั่งคั่งส่วนเรื่องพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้พัฒนาในท้องถิ่น บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านลดน้อยไป กำนันผู้ใหญ่บ้านในสมัยปัจจุบันจะดูเรื่องยาเสพติดมากกว่า⁸ สุรชัย ในปัจจุบันไม่ค่อยมีการประสานงานเท่าไร ทำให้บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านลดน้อยไป⁹ ในปัจจุบันในรัฐบาล ชุดคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. เห็นความสำคัญการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน ภาณุพงศ์ ปัจจุบันกำนันผู้ใหญ่บ้านมีงานมากขึ้นในรัฐบาลชุดนี้ บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีมากขึ้นจากโครงการต่างๆเกี่ยวกับชุมชน มีการซับซ้อนกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเรื่องโครงการต่างๆ กับองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งการทำงานแบบซับซ้อนในชุมชน¹⁰ ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ควบคู่กับองค์การบริหารส่วนตำบล ไปในทิศทางเดียวกัน อีกประการหนึ่งที่กล่าวถึง สมเกียรติ สาเหตุที่ไม่ยุบกำนัน

⁸ วิรัตน์ ศิโรตม,คำสัมภาษณ์,5 มิถุนายน 2561.

⁹ สุรชัย จันทร์สุข,คำสัมภาษณ์,6 มิถุนายน 2561.

¹⁰ ภาณุพงศ์ พุทธิรัตนมณี, คำสัมภาษณ์,15 มิถุนายน 2561.

ผู้ใหญ่บ้านเนื่องมาจากความใกล้ชิดระหว่างประชาชนในชุมชนกับคนของรัฐ เป็นผู้นำชุมชนในสถานการณ์ปกครองพ่อปกครองลูก แต่ถ้าเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ความใกล้ชิดหรือการเข้าหาก้อยข้างห่างเหินออกไป ถ้าจะต้องเปลี่ยนแปลงควรเปลี่ยนแปลงเทศบาลหรือเขตปกครองพิเศษได้งบประมาณที่เพิ่มขึ้น บริหารเทศบาลหรือเขตปกครองพิเศษนั่นเอง¹¹

บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นบทบาทที่ทางรัฐมอบหมายให้บุคคลทำหน้าที่ตัวกลางระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งได้รับมอบหมายให้คูแล สอดคล้อง โคเฮน (Cohen 1979) กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นสำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติและยังอธิบายเรื่องบทบาท ซึ่งสรุปไว้ว่า การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (prescribed role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาท ที่คาดหวังโดยผู้อื่น เรายังคงยอมรับว่า บุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่กำหนดจริง (enacted role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ต้องการของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก¹²

1. บุคคลขาดความเข้าใจใน ส่วนของบทบาทที่ต้องการ (Lack of understanding)
2. บุคคลไม่เห็นด้วย (not to conform) หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถ (inability) ที่แสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการทำบทบาท ที่ทางรัฐได้มอบหมายย่อมส่งผลกับบุคคลที่รับบทบาทสู่การปฏิบัติหน้าที่ การใช้อำนาจที่รัฐมอบให้ในแง่ทางบวกและทางลบ จะส่งผลต่อการใช้อำนาจของบุคคล แสดงให้เห็นว่า บทบาทอำนาจหน้าที่ จะต้องกระทำควบคู่กัน ทั้ง 2 อย่างและเท่าเทียมกัน หากอย่างใดอย่างหนึ่งเสียมิได้ จะทำให้ส่งผลของการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งทางรัฐ ได้ให้บทบาทอำนาจหน้าที่กับกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะต้องขอบเขตของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 10 ต้องใช้เขตการปกครองของกำนันผู้ใหญ่แต่ละตำบลและหมู่

ในสมัยรัชกาล สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เห็นความสำคัญ การปกครองระดับ “หมู่บ้าน” ขึ้นเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ในการทำหน้าที่ของกำนัน

¹¹ สมเกียรติ แดงสาน , คำสัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2561.

¹² คุราชละเอียดใน สุชา จันทน์แอม, อ้างถึงใน ทรนง รองคำ บทบาททางการเมืองของการเมืองภาคพลเมืองในท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต 2539), แขนงวิชาการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช น.18

ผู้ใหญ่บ้าน โดยการแบ่งการปกครองออกเป็นตำบลและหมู่บ้าน สอดคล้อง การปกครองท้องที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ประกอบไปด้วย¹³

1. หมู่บ้าน
2. ตำบล
3. อำเภอและกิ่งอำเภอ

การปกครองหมู่บ้าน

หมู่บ้านตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ มี 2 ประเภท คือ หมู่บ้านที่ จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ กับ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราวประกอบด้วย

1. หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ หมายถึง การจัดตั้งทำโดยประกาศจังหวัด ภายใต้ หลักเกณฑ์ตาม พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ได้วางหลักเกณฑ์การตั้ง หมู่บ้านขึ้นไว้กว้าง ๆ 2 ประการ

1. โดยจำนวนประชากร ถ้ามีประชากร 200 คนให้จัดเป็นหมู่บ้าน
2. ในกรณีที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนประชากรจะน้อย แต่ถ้ามีจำนวน บ้านไม่ต่ำกว่า 5 บ้านแล้วให้จัดเป็นหมู่บ้าน

ต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้ง หมู่บ้านไว้

1. กรณีเป็นหมู่บ้านชุมชนหนาแน่น
2. เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 1,200 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 240 บ้าน
3. เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมี จำนวน บ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน
4. ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2. กรณีเป็นหมู่บ้านชุมชนห่างไกล

1. เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน

¹³ สถาบันพระปกเกล้า, 26 ส.ค.61 ,สืบค้นจาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php/title>

2. เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎร ไม่น้อยกว่า 200 คน หรือมี จำนวน บ้านไม่น้อยกว่า 40 บ้าน

3. ชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิมไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตร

4. ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2. หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว หมายถึง หมู่บ้านชั่วคราวเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นใน กรณีที่ท้องที่อำเภอใดมีราษฎร ไปตั้งชุมชนทำการหาเลี้ยงชีพแต่ในบางฤดูและจำนวนราษฎรซึ่งไป ตั้งทำการอยู่มากพอสมควร จะจัดเป็นหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านปกติได้ เพื่อความ สะดวกแก่การปกครอง ให้นายอำเภอประชุมราษฎรในหมู่บ้านนั้นๆ เลือก ว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจ และหน้าที่เหมือนผู้ใหญ่บ้านปกติ

กำนันผู้ใหญ่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามเขตการปกครอง ของตนเองที่ ได้รับมอบหมาย จากทางรัฐบาลและรัฐได้ให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้ใน พระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 10 เรียบริ้อย และในปัจจุบันจะต้องทำ หน้าที่ประสานกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการร่วมพัฒนาท้องที่ ที่ตนเองรับผิดชอบและ ประสานทางรัฐในการรับ โคร่งต่างๆที่รัฐมอบหมายให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมาพัฒนาชุมชน

ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง : การก้าวสู่ความเป็นเมือง

บริบทชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ชุมชนที่มีพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพ ประชาชนที่อยู่ ในพื้นที่ ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ และภาคอุตสาหกรรม การขยายตัวของ ภาคอุตสาหกรรม ทำให้ภาคเกษตรกรรมลดน้อยลง ประชาชนบางส่วนหันเข้ามาสู่ ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น บางส่วนประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังมีกรย้ายถิ่นฐานของ ประชาชนภายนอกพื้นที่เข้าอยู่ในพื้นที่ และทำงานชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง บางส่วนก็ ออกทำงานนอกพื้นที่ ราวถึงเดินทางเข้ามาทำงานภายในกรุงเทพฯ ในราวปี พ.ศ.2550 มีการ ขยายตัวของกรุงเทพฯสู่ชานเมืองชุมชนชนบทรอบๆ กรุงเทพฯ ทำให้จังหวัดสมุทรปราการที่พื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯได้รับความเจริญเติบโตเข้ามาสู่ จังหวัดสมุทรปราการ เข้าในอำเภอพระประแดง อีกด้วย ซึ่งอำเภอพระประแดง มีภาคอุตสาหกรรม เขตด้านเศรษฐกิจที่ติดกับกรุงเทพฯ ทำให้เห็นว่าอำเภอพระประแดงมีความเชื่อมโยง ทั้งพื้นที่กับเขตเศรษฐกิจ ทำให้ความเจริญกระจายตัว จากกรุงเทพฯสู่อำเภอพระประแดง ตามลำดับ ด้านการคมนาคมสู่อำเภอพระประแดง และ รัฐบาลยังให้การสนับสนุน ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ตำรวจ โรงเรียน โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย ศาล ระบบการคมนาคมขนส่ง และการรักษาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

ต่อประชาชนที่อยู่อาศัย รวมถึงยังมีภาคเอกชนให้การสนับสนุน โครงการต่างๆ และการให้องค์ความรู้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและประชาชน อีกด้วย ส่วนนายทุนได้สังเกตเห็นความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ที่เข้ามาสู่ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง เป็นตอบสนองกับความต้องการประชาชน จึงมีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้น เช่น โครงการหมู่บ้านจัดสรร ขนาดใหญ่ กลาง และขนาดเล็ก เพิ่มขึ้น ในส่วนของ คอนโด ทาวน์โฮม สนองความต้องการคนมีโยกย้ายถิ่นฐาน ในการทำงานและอยู่อย่างถาวร ตามลำดับ ทำให้เกิดเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ในบริบทชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงมี อัตลักษณ์ ของชุมชนชนบท ยังคงรักษา อัตลักษณ์ ที่แสดงถึง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ เช่น ประเพณี สงกรานต์พระประแดง แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม แต่ยังคงมีการผสมผสานกระแส ตะวันตก ผู้ปัจจุบัน ทำให้เห็นว่าพื้นที่ บริบทชุมชนชนบทอำเภอ พระประแดง มีการเปลี่ยนแปลงจาก อดีตสู่ปัจจุบัน รวมถึงการรับนโยบายรัฐทำให้เกิดความเจริญที่กระจายตัวเข้าพื้นที่ ผู้การเปลี่ยนแปลง พื้นที่ เป็นบริบทชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงถึงบริบทชุมชนสังคมเมือง

ปัจจัยที่ส่งเสริมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเป็นเมือง อาจกล่าวได้ว่ามีหลายปัจจัย ดังนี้

1. พื้นที่ อำเภอพระประแดงเป็นอาณาเขตเศรษฐกิจ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งทำพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ จะได้รับโอกาสความเจริญที่กระจายตัวเข้ามาสู่พื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ด้านการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค สิ่งทีกล่าวมา ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ที่ใกล้เคียงการเกิดสู่ความเป็นเมือง การย้ายถิ่นฐานของประชาชน เข้ามาทำงานและตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร ทำให้เกิดความหนาแน่นของประชากรความแออัด อาจกล่าวได้ว่า การเป็นชุมชนภาคอุตสาหกรรม ที่ติดกับกรุงเทพฯ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สนับสนุนการเกิดความเป็นเมืองได้

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม บริบทของชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ย่อมมี “อัตลักษณ์” ของแต่ละชุมชน ชุมชนอำเภอพระประแดง ก็มี “อัตลักษณ์” ที่สืบทอดกันมานานๆ ชุมชนอำเภอพระประแดง มีตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงจากปัจจัยคือ ระยะเวลา บวกกับกระแส ตะวันตกที่เข้าในพื้นที่ ผนวกกับการที่พื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ และเขตเศรษฐกิจ ทำให้ได้อิทธิพล จากวัฒนธรรมเมืองแทรก และผสมผสานแต่ก็ยังคงไว้ “อัตลักษณ์” ของบริบทชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงไว้ แล้วส่งต่อถึงรุ่นลูกหลาน สิ่งทีกล่าวมาเป็นสิ่งสนับสนุนการพัฒนาไปสู่เมือง

3. ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงถือว่าเขตเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม ที่มีพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯหรือเรียกว่า เมืองหลวง ทำให้ชุมชนอำเภอพระประแดงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุน ภาคอุตสาหกรรมกว่าสู่ความเติบโตสู่เมืองอุตสาหกรรม และเป็นเมืองท่าที่สำคัญก่อน

นำสินค้าออกนอกประเทศ และบ้างส่วนพื้นที่ชุมชนอำเภอพระประแดง สามารถปรับเป็นเชิงอนุรักษ์ ตามนโยบายของภาครัฐ

จากที่กล่าวมา 3 ปัจจัย ผู้วิจัยชี้ให้เห็นการเชื่อมโยงสู่เกิดเป็นเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพ ปัจจัยที่กล่าวมาเป็นปัจจัยที่ส่งผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง อีกประการหนึ่ง เมืองอาจไม่ใช่ที่มีประชาชนที่หนาแน่น หรือมีตึกที่มากมาย แต่เมืองบ่งถึงเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือเมืองที่เป็นต้นแบบรูปแบบเมืองน่าอยู่ก็ได้

การเชื่อมโยงทั้ง 3 ปัจจัยทำให้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย พื้นที่ ที่อำเภอพระประแดง ในส่วนที่ลักษณะการปกครองรูปแบบตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงเป็นพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ ทำให้ได้รับอิทธิพลความเจริญเข้าสู่พื้นที่ ทำให้มีประชาชนนอกพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัยและเป็นแหล่งประกอบอาชีพ ปัจจุบันพื้นที่ของชุมชนชนบทอำเภอเป็นพื้นที่ กึ่งเมืองมีการเดินทางเข้าจากกรุงเทพเข้าสู่พื้นที่ ที่ผู้วิจัยทำการวิจัย 6 ตำบลหรือ คนทั่วไปจะเรียกว่า “บางกระเจ้า” ในปัจจุบัน บางกระเจ้าเป็นแหล่งพื้นที่ สีเขียวหรือ “ปอดของคนกรุงเทพ” ทำให้ระบบนิเวศค่อยข้างอุดมสมบูรณ์ บริบทชุมชนอำเภอพระประแดง เป็นพื้นที่เชิงนิเวศ ในปัจจุบันได้แนวทางและแนวคิดของชุมชนอำเภอ ภาคการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การมีตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ถือว่าเป็นชุมชนชนบทต้นแบบ เชิงนิเวศและอนุรักษ์พื้นที่ อย่างไร ก็ตามการออกแบบสู่ความเป็นเมืองวิริศ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ จะต้องให้ประชาชนอยู่พื้นที่นั้น สามารถออกแบบเมืองในพื้นที่เอง และยังรักษาภูมิทัศน์ของที่อยู่อาศัยเดิม และคง “อัตลักษณ์” ของชุมชนชนบทไว้ จะผสมผสานวัฒนธรรมตกเข้าไป ให้ลงตัวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ¹⁴ การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองจะต้องเชื่อมโยง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และการออกแบบเมืองที่น่าอยู่ จะต้องคำนึง ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ให้เข้าถึงบริบทชุมชนสู่บริบทเมืองอย่างลงตัว สอดคล้อง Nels Anderson ¹⁵ให้คำนิยามการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง คือ การที่ประชาชนจากชนบทย้ายถิ่นไปในเมืองเพื่อตั้งถิ่นฐาน เป็นหลักแหล่งชาวชนบทเหล่านี้จะเปลี่ยนไปสู่การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเมือง หรือการเปลี่ยนแปลงงานจากเกษตรกรรมไปสู่งานที่ไม่ใช่เกษตรกรรมตลอดจนการเปลี่ยนด้านความคิด และพฤติกรรมแบบเมือง (urbanism) ของประชาชนในชนบทถึงแม้ จะไม่ย้ายถิ่นไปในเมือง ซึ่ง Nels Anderson ได้กล่าวถึงคติแบบเมืองมีลักษณะดังนี้

¹⁴ วิริศ รัตมิตต์, คำสัมภาษณ์, 13 มิถุนายน 2561.

¹⁵ คำรงค์ดี แก้วเพ็ง, ชุมชน กรุงเทพฯบริษัท นำศิลป์โฆษณฯ 2556, น.220-221

1. วิธีการทำงาน(way to work) เป็นแบบอุตสาหกรรม การขนส่ง การค้าขาย การบริการ เป็นต้น

2. การเคลื่อนไหว (mobility and transience) เป็นการเคลื่อนย้ายของคนสู่โรงงาน อุตสาหกรรม การเปลี่ยนย้ายจากงานหนึ่งไปสู่อีกงานหนึ่ง ที่เกี่ยวกับตำแหน่งที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่า

3. การระหว่างกันทางสังคมอย่างเป็นบุคคล (impersonal social interaction) ที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่รู้จักเพียงพอ

4. การทำงานตรงเวลา เพราะชีวิตในเมืองจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้อง กับเวลาตลอดเวลา

5. การอยู่ภายในครอบครัว ไม่ต้องพึ่งพาญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน เพราะมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบครัน

6. มีการรู้จักคัดแปลงสังคมนิยมให้สวยงามขึ้น

การเกิดเป็นเมืองเป็นผลดีกับพื้นที่ ที่มีความเจริญกระจายตัวเข้าสู่พื้นที่ ทางด้านเทคโนโลยี ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรมและสังคม ด้านเศรษฐกิจให้เจริญกับพื้นที่ มีสิ่งปลูกสร้างที่อำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากมาย เลยนึกถึง ผลเสียที่จะตามกับพื้นที่กายเมืองหรือชุมชนเมือง ด้านสิ่งแวดล้อม ก็เป็นประการต้นๆ ได้รับการพิจารณาลำดับแรก ที่จะตามมาด้วยความเจริญที่กระจายตัวให้กับพื้นที่ ทำให้เห็นว่า ความเจริญก็เป็นจุดแข็ง ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็เป็นจุดอ่อน อย่างไรก็ตามการออกแบบเมืองจะต้องขึ้นอยู่กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ผนวกกับความทันสมัยเมืองหลวง และกระแสตะวันตกเป็นตัวกำหนดการออกแบบพื้นที่ ความเป็นบริบทของชุมชนชนบท “อัตลักษณ์” ของชุมชนก็สามารถสืบทอดและผสมผสาน ทำเกิดนวัตกรรมใหม่กับพื้นที่เรียกว่า “เมือง” ทำให้เมืองที่ถูกออกแบบ ทำเป็นเมืองน่าอยู่ได้

ผลกระทบของการเปลี่ยนสู่ความเป็นเมือง: บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในปัจจุบันนี้ โลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และก้าวไปข้างหน้ามีหลายองค์ประกอบ การพัฒนาสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านลดความสำคัญลง ประกอบด้วย ระดับการศึกษาและเทคโนโลยี ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมากมาย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่าง การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในปัจจุบันคนในประเทศไทยมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น อาจบอกได้ว่า คนที่อยู่ใกล้กรุงเทพ ได้รับโอกาส การศึกษา เข้าถึงเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ผวนกับเทคโนโลยี และการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนในกรุงเทพฯ ครอบงำกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และข้อราชการต่างๆ ทำให้เห็นว่า การศึกษาและเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิตประจำวัน สาโรจน์ มีผลต่อ ประชาชนการมีส่วนร่วม ของตามกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ทัน ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่ไปติดต่อทะเบียน ราชการ ดูจากข้อมูลมือถือก็สามารถติดต่อได้ทันที ในการมีส่วนร่วมก็พบว่า จะมีการมีส่วนร่วมคน รุ่นเก่าที่เข้าร่วมประชุม คนรุ่นใหม่แทบไม่เข้าร่วมประชุมเลย และวัยทำงานก็ไม่มีการเข้าเลย ในการเข้าประชุมคนรุ่นใหม่คิดว่าอาจเข้าร่วมกับกลุ่มการเมือง ระดับการศึกษาค่อยสูงหน่อย เห็นช่องทางต่างๆ หรือสื่อสารต่างๆซึ่งสามารถติดต่อหน่วยงานของรัฐได้¹⁶ คนรุ่นใหม่ ได้มองข้าม กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในสถานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง อีกประการหนึ่ง จากพระราชบัญญัติลักษณะ ปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 10 มีข้อบัญญัติ 2 ข้อ จะยกเห็นถึง การถ่ายโอน บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน สู่ อำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบล 1. อำนาจเกี่ยวกับการ ทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล เช่น งานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย คนตาย งาน ทะเบียนสัตว์พาหนะ และมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนสมรส เพื่อนำส่งนายอำเภอให้จดทะเบียน สมรสให้โดยคู่สมรสไม่ต้องไปที่ว่าการอำเภอ ในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกประกาศไว้ ตลอดจนทำบัญชี ทะเบียนสิ่งสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในตำบลนั้น 2. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษี อากร ในการช่วยเหลือการจัดเก็บภาษีอากร การสำรวจและประเมินราคาเพื่อเสียภาษีอากร โดย จัดทำบัญชีสิ่งของที่ต้องเสียภาษีอากรยื่นต่อนายอำเภอ เพื่อนำไปเสียภาษี ตามกฎหมายภาษีอากร ทำให้บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่ ไม่มีอะไรสนองกับประชาชนในพื้นที่ เลยเหตุที่กล่าว มา 2 ปัจจัยที่กล่าวมาทำให้เกิดผลกระทบต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ใกล้กรุงเทพฯ และการก้าวสู่ ความเป็นเมือง

แนวทางการปรับเปลี่ยน : บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านสู่ความเป็นเมือง

¹⁶ สาโรจน์ ชาดิพราหมณ์, คำสัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2561.

การปรับเปลี่ยนของบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านสู่ความเป็นเมือง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้
 กำนันผู้ใหญ่บ้านในส่วนเพิ่มพูนความรู้ กำนันผู้ใหญ่บ้านกับการเปลี่ยนแปลงของโลก สู่ความ
 เข้มแข็งของระดับหมู่บ้าน ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริม ดังนี้

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกับกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่นมากกว่าเดิม เพื่อ
 รับผิดชอบในปกครองท้องถิ่นของตนเอง ประชาชนเดือดร้อนสามารถ แก้ไขเหตุการณ์หรือ
 ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้

2. ส่งเสริมองค์ความรู้กับกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มากกว่าเดิม และสร้างเสริมคุณธรรม
 จริยธรรม ผู้บริหารและนักปกครองให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่เขตปกครองตนเอง
 ที่รับผิดชอบ

3. กำนันผู้ใหญ่บ้านควรนำแนวพระราชดำริ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้กับ
 ชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมือง

จากการทำวิจัย ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมกว่าสู่ความเป็นเมืองหรือชุมชนเมืองรวม
 ถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ที่เรียกว่า “บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน” ในการทำ
 หน้าที่ปฏิบัติในเขตที่ปกครองแต่ละหมู่บ้าน และอำนาจหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ซับซ้อนกันกับ
 หน่วยงานราชการ ที่ทำหน้าที่อยู่ในปัจจุบัน แนวทางของคณบดีใหม่ในการติดต่อกับราชการกับการ
 สื่อสารที่ทันสมัย ทำให้การทำวิจัยก่อเกิดผลกระทบต่อผู้การเป็นเมืองในบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน
 ที่ปฏิบัติหน้าที่ ปัจจุบัน

ดังนั้น บริบทชุมชนชนบทสู่การเปลี่ยนแปลงการเป็นเมือง ย่อมมีปัจจัยที่ส่งเสริมการ
 เปลี่ยนแปลงจากกล่าวได้ว่า การได้รับอิทธิพลตะวันตกที่เข้ามา ในพื้นที่ ที่มองเห็นว่าอนาคตจะ
 เจริญเติบโตต่อไป หรือพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ ก็ตามถือว่าเป็นแรงที่ส่งเสริมปัจจัยที่ส่งเสริมให้ก่อ
 เกิดในแง่บวกและแง่ลบ ที่ทำสู่การเปลี่ยนแปลง ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง สิ่ง
 เหล่าที่กล่าวมาต้องเชื่อมโยงกัน รวมถึงแรงผลักดันจากปัจจัยภายในและภายนอกพื้นที่ ที่แสวงหา
 ความเจริญเติบโตในโลกที่เปลี่ยนแปลง และเทคโนโลยี ที่ก้าวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ว่าองค์ประกอบ
 การเปลี่ยนแปลงทั้งพื้นที่ ตัวบุคคล รวมทั้งสิ่งรอบตัวที่เปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา ก่อให้เกิด
 นวัตกรรมใหม่

เนื่องจากการลงเก็บข้อมูลพบว่า บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม อดีตที่ผ่านมา บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญกับชุมชนชนบทมาก ปัจจุบันการให้ความสำคัญของคนรุ่นใหม่ ลดน้อยลงอันเนื่องมาจาก การศึกษาที่สูงขึ้นของคนรุ่นใหม่ ผนวกกับการได้รับอิทธิพลทางตะวันตกที่เข้ามาในพื้นที่ อีกอย่างหนึ่งเทคโนโลยีทันสมัยต่างๆ เช่น การสื่อสาร มือถือ และสิ่งอำนวยความสะดวก เข้าถึงประชาชนทั่วไปได้ง่าย หมายรวมถึง ข้อมูลข่าวสารทั่วไปและ ข่าวทางราชการ ทำให้คนรุ่นใหม่ ไม่ได้ให้การยอมรับ บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน และในความคิดของคนรุ่นใหม่ รัฐจะต้องให้บริการกับตนเอง ในการติดต่อขอราชการ การมีส่วนร่วมคนรุ่นใหม่เห็นว่าเป็นการสร้างแนวร่วมให้กับพรรคการเมือง และไม่ได้ความร่วมมือจากคนรุ่นใหม่ ทำให้บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านถูกมองข้ามสำหรับคนรุ่นใหม่ รวมถึงอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ยังซับซ้อนกับหน่วยงานในท้องถิ่นและถูกถ่ายโอนให้หน่วยราชการทำหน้าที่แทน แต่ยังมีบัญญัติในพระราชบัญญัติ โดยไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ทำให้เห็นได้ว่าอำนาจของรัฐที่ทำงานซับซ้อนกันอยู่

การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ได้ส่งผลต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ ทำให้บทบาทกำนันหรือผู้ใหญ่หมดความสำคัญไปมากที่สุด สาเหตุหลักๆ อาจเป็น การศึกษาของประชาชนที่เพิ่มขึ้น เทคโนโลยีก็เป็นองค์ประกอบของการรับข้อมูลข่าวสาร สิ่งกล่าวมาเป็นปัจจัยที่เป็นแรงสนับสนุนทำให้พื้นที่กลายเป็นเมืองหรือชุมชนเมือง ถ้ามองกันผลดี พื้นที่ ที่เป็นชุมชนชนบทมีความเจริญกระจายตัวเข้าก็พัฒนาพื้นที่ นั้นกลายเป็นชุมชนเมือง ผลทางด้านลบกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่เรียกว่า “กำนันผู้ใหญ่บ้าน” ก็จะไม่มีส่วนในสังคมเมือง ทำให้ความใกล้ชิดระหว่างรัฐกับประชาชนก็หายไป คำถามท้าย ความเป็นเมืองจะมีทิศทางการพัฒนาเมืองอย่างไร

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นสำคัญมานำเสนอ ออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัย ผลกระทบ แนวแนวทางที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ทำการวิจัยกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรในพื้นที่ 6 ตำบล ในอำเภอพระแดง จากบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในกิจกรรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน การมีส่วนร่วมอยู่ด้วย ผู้ศึกษาวิจัยใช้ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1.ข้าราชการส่วนภูมิภาค อำเภอพระประแดง ประกอบด้วย 1.1 นายอำเภอพระประแดง 1.2 กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 7 คน 2.ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ในอำเภอพระประแดง ประกอบด้วย 2.1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2.2 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน 3.ประชาชน อำเภอพระประแดง ประกอบด้วย 3.1 อดีตกำนัน อดีตผู้ใหญ่บ้าน 3.2 ประชาชน อำเภอพระประแดง จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งประกอบด้วยเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง และข้อเสนอแนะแนวทางการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยแบบสัมภาษณ์ มี 4 ข้อใหญ่ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยการสัมภาษณ์เจาะลึก อัดเสียง โดยเรียงการสัมภาษณ์ทีละคน ผู้วิจัย

สัมภาษณ์ด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจากสัมภาษณ์มาแจก และจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกรอบแนวคิดของการวิจัย จากนั้นมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอรูปแบบการพรรณวิเคราะห์ (Description Analysis)

1.3 ผลการวิจัย

ชุมชนอำเภอพระประแดง : การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สรุปว่า ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ส่วนหนึ่งเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตได้มีการปรับให้เข้ากับกระแสวัฒนธรรมตะวันตกแต่ยังคง อัตลักษณ์ ของชุมชนชนบทมาสืบทอดสู่ปัจจุบัน อันเนื่องมาจากการที่พื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพ และการย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้ามาในอำเภอพระประแดง การรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง **ด้านสังคม** เปลี่ยนแปลงการสังคมชุมชนชนบท จากเคยสายสัมพันธ์ที่สนิทสนมกัน เกิดความเหลื่อมล้ำ ผู้การเคารพผู้ใหญ่ในชุมชนก็ลดน้อยลง คำสั่งสอนต่างๆ ทำเหมือนกับวัฒนธรรมของคนเมือง **ด้านเศรษฐกิจ** อำเภอพระประแดงเป็นพื้นที่ ที่มีเนื้อติดกับกรุงเทพฯซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจที่ติดกับกรุงเทพ ความเจริญสิ่งก่อสร้างและการคมนาคม ไหลสู่อำเภอพระประแดงทำให้ รัฐส่งเสริมและสนับสนุนสู่พื้นที่ชุมชนอำเภอพระประแดง และความเจริญกรุงเทพฯเข้าสู่อำเภอพระประแดงอย่างต่อเนื่องและอย่างรวดเร็ว ทำให้อำเภอพระประแดงเป็นฐานทางเศรษฐกิจระดับต้นๆ **ด้านการเมือง** ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการ มีการปกครองภูมิภาค โดยแบ่งเป็น อำเภอ เทศบาล ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 ราวปีพ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ ได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภออำเภอพระประแดงก็มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองคือ กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และมีนโยบายสนับสนุนเป็นเขตปกครองพิเศษ ตามลำดับ

การเปลี่ยนแปลงบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง : ผู้ความ เป็นเมือง

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า การปรับเปลี่ยนบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เข้ากับปัจจุบัน กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของรัฐที่อยู่ในระดับรากหญ้าที่สามารถดูแลประชาชนทั่วถึงในการรับนโยบายจากรัฐผ่านทางอำเภอ โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านกระจายลงแต่ละหมู่บ้านช่วยนำนโยบายหรือข้อสั่งการต่างๆ ดูแลทุกข์สุขเบื้องต้น อดีบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน สำคัญในการติดต่อราชการ ทำทะเบียนราษฎรหรือนิติกรรมพาไปหน่วยราชการ โดยบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ลดบ้างส่วนลง แต่ยังปฏิบัติตามบัญญัติ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ทำให้

บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีซับซ้อนในบางเรื่อง และองค์การบริหารส่วนตำบล รัฐยังมีความสำคัญกับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทำให้จะต้องปรับหน้าที่ให้เหมาะสมกับพื้นที่ ที่รับผิดชอบและทำหน้าที่ให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ

ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง : การก้าวสู่ความเป็นเมือง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงภาคอุตสาหกรรม เป็นอำเภอที่มีพัฒนาการเจริญเติบโตมาเรื่อยๆ ได้รับอิทธิพลความเจริญจากการกระจายตัวจากกรุงเทพฯ เป็นช่วง ๆ ลงผลกระทบกับพื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดเป็นสังคมเมืองและยังมีประชาชนนอกพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัย การแสวงหาผลประโยชน์ ปัจจุบันพื้นที่ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงเป็นพื้นที่กิ่งเมืองและสังคมเมือง การเดินทางเข้าจากกรุงเทพฯ ได้หลายทิศทาง ชุมชนอำเภอพระประแดงเหมือนกิ่งวัฒนธรรมสังคมเมือง ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง และการปกครองยังเป็นรูปแบบ ของตำบลและหมู่บ้านอยู่ มีการพัฒนาสู่ศูนย์การเชื่อมโยงกัน การคมนาคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม จากสังคมที่ค่อยๆ พัฒนาสู่สังคมที่พัฒนาแล้วมีแรงผลักดันสังคมตะวันตกและอิทธิพลกรุงเทพฯ การเปลี่ยนแปลงสู่ก้าวความเป็นเมือง ของชุมชนชนบทที่มีแรงส่งเสริมจากภายนอกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงๆ ทำให้เกิดแนวความคิดการออกแบบเมืองในอนาคต ส่วนสำคัญจะต้องให้ประชาชนอยู่พื้นที่นั้น สามารถออกแบบเมืองในพื้นที่เอง

ผู้วิจัยเสนอ ปัจจัยที่ส่งเสริมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเป็นเมือง อาจกล่าวได้ว่ามีหลายปัจจัย ดังนี้

ผลการวิจัย สรุปว่า

1.พื้นที่ อำเภอพระประแดงเป็นอาณาเขตเศรษฐกิจ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ จะได้รับความเจริญกระจายตัวเข้ามาสู่พื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ด้านการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค สิ่งที่กำลังมา ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ความเจริญกระจายตัวสู่พื้นที่ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง การย้ายถิ่นฐานของประชาชน เข้ามาทำงาน และตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร อาจกล่าวได้ว่า การเป็นชุมชนเมืองภาคอุตสาหกรรม ที่ติดกับกรุงเทพฯ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สนับสนุนการเกิดความเป็นเมืองได้

2.ด้านสังคมและวัฒนธรรม บริบท ชุมชนอำเภอพระประแดง ก็มี “อัตลักษณ์” ที่สืบทอดกันมานานๆ ชุมชนอำเภอพระประแดงอาจจะมีตัวแปรที่ทำการเปลี่ยนแปลงจากระยะเวลาเป็นช่วงๆ บวกกับกระแสตะวันตกที่เข้าในพื้นที่ ผสมกับการที่พื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ และเขตเศรษฐกิจ ทำให้ได้อิทธิพลจากวัฒนธรรมเมืองแทรก และผสมผสานแต่ก็ยังคงไว้ แล้วส่งต่อถึงรุ่นลูกหลาน ในปัจจุบัน

3.ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงถือว่าเขตเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม ที่มีพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพหรือเรียกว่า เมืองหลวง ทำให้ชุมชนอำเภอพระประแดงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุน ภาคอุตสาหกรรมกว่าคู่ความเติบโตสู่เมืองอุตสาหกรรมและภาคการท่องเที่ยวทำให้บางส่วนพื้นที่ สามารถปรับเป็นเชิงอนุรักษ์ ตามนโยบายของภาครัฐ

จากที่กล่าวมา 3 ปัจจัย ผู้วิจัยได้มีการเชื่อมโยงสู่เกิดเป็นเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม รวมถึงพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพ ปัจจัยที่กล่าวมาเป็นปัจจัยที่ส่งผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง อีกประการหนึ่ง เมืองอาจไม่ใช่ที่มีประชาชนที่หนาแน่น หรือมีตึกที่มากมาย แต่เมืองเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือเมืองที่เป็นต้นแบบรูปแบบเมืองน่าอยู่ ดังกล่าว

ผลกระทบของการเปลี่ยนสู่ความเป็นเมือง: บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า

ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง โลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และก้าวไปข้างหน้ามีหลายองค์ประกอบ การพัฒนาสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านลดความสำคัญลง ประกอบด้วย ระดับการศึกษาและเทคโนโลยี ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมากมาย การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในปัจจุบันคนไทยมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น อาจบอกได้ว่า คนที่อยู่ใกล้กรุงเทพ ได้รับโอกาสการศึกษา ประกอบกับเทคโนโลยี และการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชนในกรุงเทพฯ รอบๆกรุงเทพฯ ส่งผลต่อประชาชนในการมีส่วนร่วม ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่ไปติดต่อทะเบียนราษฎรจากข้อมูลมือถือก็สามารถติดต่อได้ทันที ในการมีส่วนร่วมก็พบว่าจะมีการมีส่วนร่วมคนรุ่นเก่าที่เข้าร่วมประชุม คนรุ่นใหม่คิดว่าอาจเข้าร่วมกับกลุ่มการเมือง เห็นช่องทางต่างๆ หรือสื่อสารต่างๆซึ่งสามารถติดต่อหน่วยงานของรัฐได้ คนรุ่นใหม่ ได้มองข้ามกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในสถานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ทำให้บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่ ไม่มีอะไรสนองกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะต้องปรับการทำงานให้สอดคล้องนโยบายของภาครัฐ

แนวทางการปรับเปลี่ยน : บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านสู่ความเป็นเมือง

การปรับเปลี่ยนของบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านสู่ความเป็นเมือง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในส่วนเพิ่มพูนความรู้ กำนันผู้ใหญ่บ้านกับการเปลี่ยนแปลงของโลก สู่ความเข้มแข็งของระดับหมู่บ้าน ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริม ดังนี้

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายกับกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องถิ่นมากกว่า และให้ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ ที่รับผิดชอบโดยตรงได้
2. ส่งเสริมองค์ความรู้กับกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มากกว่าเดิม และสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม
3. กำนันผู้ใหญ่บ้านควรนำแนวพระราชดำริ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้กับชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมือง

ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งเสริมกว่าสู่ความเป็นเมืองหรือชุมชนเมืองรวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ที่เรียกว่า “บทบาทกำนันและผู้ใหญ่บ้าน” ในการทำหน้าที่ปฏิบัติในเขตที่ปกครองแต่ละหมู่บ้าน และอำนาจหน้าที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ซับซ้อนกันกับหน่วยงานราชการ ที่ทำหน้าที่อยู่ในปัจจุบัน แนวทางของคนรุ่นใหม่ในการติดต่อราชการกับการสื่อสารที่ทันสมัย ในยุคปัจจุบัน

2.อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมจากชุมชนชนบทมาสู่ความเป็นเมือง ในทุกด้านก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และสังคม ด้านการเมือง รวมถึง พื้นที่ ที่เป็นปัจจัยหลักของการเปลี่ยนแปลง ได้นำแนวคิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง มาใช้ในการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง มาอธิบายปรากฏการณ์กับชุมชน อำเภอพระประแดง ดังกล่าว

ชุมชนอำเภอพระประแดง : การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม

ชุมชนอำเภอพระประแดงเป็นเขตเศรษฐกิจ ทำให้มีการพัฒนาความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนชนบทมีประชาชนที่เพิ่มขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานเข้าและออกจากพื้นที่ ทำให้ความเป็นวิถีชีวิตของชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงก่อเกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ยังมี “อัตลักษณ์” ของชุมชนชนบทสืบทอดมาถึงปัจจุบันซึ่งเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงๆ ซึ่งสอดคล้อง กับงาน พัชรินทร์ สิริสุนทร (2556, น.251) ที่กล่าวว่า ความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ระบบอุดมการณ์ ระเบียบแบบแผนธรรมเนียม ประเพณี หรือแนวกำหนดพฤติกรรม

ของบุคคลในสังคมชุมชนชนบท การเปลี่ยนแปลงของสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายปัจจัยให้ชุมชนชนบทมีการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่เติบโตขึ้นของวิถีชีวิตของคนในชุมชน นั้น ปัจจัยก่อเกิดเติบโต ดังนี้ **ด้านสังคม** ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง มีสายสัมพันธ์ที่สนิทสนมกัน เมื่อความเจริญเติบโตของกรุงเทพฯเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้สังคมที่เคยช่วยกัน กับเป็นสังคมต่างคนต่างอยู่ ประชาชนในพื้นที่เกิดความเหลื่อมล้ำของคนที่อยู่อาศัยภายในชุมชน **ด้านเศรษฐกิจ** อำเภอพระประแดง เป็นพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ กับความเจริญกรุงเทพฯเข้าสู่อำเภอพระประแดงอย่างรวดเร็ว ได้ก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ **ด้านการเมือง** ชุมชนอำเภอพระประแดง มีการปกครองภูมิภาค โดยแบ่งเป็น อำเภอ เทศบาล ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 ทำให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองคือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ดูแลด้านความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้อง แนวคิดของ Henry Pratt Fairchild(อ้างถึงใน ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556,น. 209 -210)ได้กล่าว การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการ แบบแผนหรือรูปแบบสังคม ซึ่งมีการผันแปรหรือมีการเปลี่ยนแปลง เป็นแนวความคิดรวมหมายถึงผลของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างกระบวนการทางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจก้าวหน้าหรือล่าช้าก็ได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยการวางแผนหรือไม่มีการวางแผน เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวหรือหลายทิศทางอาจทำได้

จากข้อค้นพบดังกล่าวว่า ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง เป็นชุมชนดั้งเดิมย่อมมีวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ของชุมชน นั้นสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และยังมีปัจจัยภายนอกทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนชนบท อาจจะไม่สอดคล้องกับ ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง มีปัจจัยประกอบด้วยพื้นที่ ติดกับกรุงเทพ และกระแสตะวันตก สู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมกับชุมชนชนบท พื้นที่ยังมีจุดเด่น เชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวถือว่า เป็นจุดขายของพื้นที่

การเปลี่ยนแปลงบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง : ผู้ความเป็นเมือง

การปรับเปลี่ยนบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เข้าปัจจุบัน ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองมากขึ้น โดยได้กำหนดไว้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ช่วยนำนโยบายหรือข้อสั่งการต่างๆของรัฐบาลส่วนกลาง สู่ภูมิภาค ไปประสานประชาชนให้ปฏิบัติตามข้อกฎหมายเบื้องต้น ซึ่งสอดคล้อง กรมการปกครอง (พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457) กล่าวว่า การปกครองส่วนภูมิภาค คือการปกครองในตำบลและหมู่บ้าน เป็นการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับราษฎร ในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและ แผนนโยบายของภาครัฐ บทบาทและอำนาจหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ระบุ

พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งสอดคล้อง แนวความคิดโคเฮน (Cohen 1979 อ้างถึงใน ทรนง รองคำ 2552 ,น. 18) บทบาท คือ พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นสำหรับผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติและยังอธิบายเรื่องบทบาท ซึ่งสรุปไว้ว่า การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (prescribed role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาท ที่คาดหวังโดยผู้อื่น เรายังคงยอมรับว่า บุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่กำหนดจริง (enacted role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ต้องการของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นบทบาทที่ทางรัฐมอบหมายให้บุคคลทำหน้าที่ตัวกลางระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีอำนาจที่สามารถที่ทำหน้าที่ปฏิบัติงานตามเขตการปกครอง ซึ่งสอดคล้องงาน (ปธาน สุวรรณมงคล 2554 ,น. 60-65) คำว่า “อำนาจ” ยังแยกออกได้เป็น 2 คำ คือ อำนาจ และ อำนาจหน้าที่ (authority) “อำนาจ” เป็นศัพทภาพที่ไม่จำเป็นต้องมีความชอบธรรม แต่ทำให้บุคคลต้องปฏิบัติเช่นกัน เช่น การบังคับข่มขู่ให้ทำตาม การใช้ความมั่งคั่งชั่งจูง เป็นต้น ส่วนคำว่า “อำนาจหน้าที่” มีความชอบธรรมในการสั่งการและบุคคลที่ปฏิบัติตามยอมรับในความถูกต้อง รัฐได้ให้อำนาจหน้าที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 10 ในการปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองที่ตนเองรับผิดชอบ แต่ยังมีอำนาจที่ระบุพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ทำให้เห็นว่าการซับซ้อนอำนาจหน้าที่อยู่ และถูกฟ้องถ่ายให้หน่วยงานราชการทำหน้าที่แทน หลังในราวปี พ.ศ.2542 จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

จากข้อค้นพบดังกล่าวว่า ในราวปี พ.ศ.2542 จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถูกลดทอนไปหรือฟ้องถ่ายให้กับหน่วยราชการงาน อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่แทนกำนันผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน ซึ่งเอกสารที่ติดจะติดต่อก็สามารถค้นหาจาก สื่อได้ ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่มีความสำคัญสำหรับคนรุ่นใหม่ และยังมีหน่วยราชการอยู่ในพื้นที่ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนั่นเองทำให้เห็นเห็นว่า ไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ซึ่งให้อำนาจ หน้าที่แต่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้

ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง : การก้าวสู่ความเป็นเมือง

บริบทชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ทำให้ภาคเกษตรกรรมลดน้อยลง หันเข้ามาสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น และยังมีการย้ายถิ่นฐานของประชาชนภายนอกพื้นที่เข้าสู่ภายในชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง บางส่วนก็ออกทำงานนอกพื้นที่ ในราวปี พ.ศ.2550 มีการขยายตัวของกรุงเทพฯสู่ชานเมืองชุมชนชนบทรอบๆ กรุงเทพฯ ทำให้จังหวัดสมุทรปราการที่พื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯได้รับความเจริญเติบโตเข้ามาสู่ สมุทรปราการ และอำเภอพระประแดง อีกด้วยอำเภอพระประแดง มีพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจที่ติดกับกรุงเทพฯ ทำเห็นได้ว่าอำเภอพระประแดงมีความเชื่อมโยงพื้นที่กับเขตเศรษฐกิจไว้ด้วยกัน ทำให้ความเจริญกระจายตัวจากกรุงเทพฯ สู่อำเภอพระประแดง ตามลำดับ กรุงเทพฯ ได้ขยายความเจริญกระจายตัวด้านการคมนาคมสู่อำเภอพระประแดง ซึ่งสอดคล้องแนวคิด Diffuse Urbanization (อ้างถึงใน คารณิ ปัญชรเทวกุล 2551 ,น. 60-61) กระบวนการเป็นเมืองแบบกระจายคือ การขยายบริการแบบเมืองไปในเขตชนบท ทำได้โดยการสร้างศูนย์บริการชนบท (Rural Service Centers) ที่จะอำนวยความสะดวกต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมของเขตชนบท ศูนย์บริการชนบทคือเมืองที่มีขนาดและระดับการลงทุนเพียงพอที่จะนำเสนอสินค้าขั้นพื้นฐาน และบริการต่างๆ การสร้างศูนย์บริการเหล่านี้จะต้องอาศัยอิทธิพลจากศูนย์กลางภาค หรือเมืองหลัก (Growth Centers) ก่อนเพื่อกระตุ้นการเกิดของศูนย์บริการเหล่านี้ ยังเป็นปัญหาอยู่เพราะปัจจุบันการสร้างเมืองหลักในหลายประเทศ และยัง สอดคล้องกับกับงาน (ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น.219) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองไว้หลายประการดังนี้ 1.การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง หมายถึง การกระจาย (diffuser) ของอิทธิพลสังคมเมือง 2.การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง หมายถึง ปรากฏการณ์ของลักษณะการณสังคมเมืองเกิดขึ้น หรือลักษณะของสังคมเมืองในแง่ประชากร 3. การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง เป็นกระบวนการของประชากรที่มาอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่น หรือเป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากที่ไม่ใช่สังคมเมือง 4.การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมือง เป็นกระบวนการของการรวมตัวอย่างหนาแน่นของประชากร ซึ่งอัตราของประชากรทั้งหมดได้เพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่ส่งเสริมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเป็นเมือง อาจกล่าวได้ว่ามีหลายปัจจัย ดังนี้

- 1.พื้นที่ อำเภอพระประแดงเป็นอาณาเขตเศรษฐกิจ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯจะได้รับความเจริญกระจายตัวเข้ามาสู่พื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว
- 2.ด้าน สังคมและวัฒนธรรม บริบทของชุมชนชนบทอำเภอพระประแดง ย่อมมี “อัตลักษณ์”ของแต่ละชุมชน ชุมชนอำเภอพระประแดง ก็มี “อัตลักษณ์” ที่สืบทอดกันมานานๆ

3.ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนชนบทอำเภอพระประแดงถือว่าเขตเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม ที่มีพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพหรือเรียกว่า เมืองหลวง ทำให้ชุมชนอำเภอพระประแดงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุน ภาคอุตสาหกรรมกว่าสู่ความเติบโตสู่เมืองอุตสาหกรรม

จากข้อค้นพบดังกล่าวว่า การก้าวสู่ความเป็นเมืองมีปัจจัยที่ส่งเสริมจากพื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพฯ ส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมือง อาจกล่าว 2 ประการ ประการแรก พื้นที่ ที่ติดกับกรุงเทพ ประการที่สอง การรับกระแสตะวันตกเข้าสู่พื้นที่ ทำให้เป็นแรงส่งเสริมเป็นสังคมเมืองหรือชุมชนเมือง

ผลกระทบของการเปลี่ยนสู่ความเป็นเมือง: บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ในปัจจุบันนี้ โลกที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และก้าวไปข้างหน้ามีหลายองค์ประกอบ การพัฒนาสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ ส่งผลกระทบต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านลดความสำคัญลง ประกอบด้วย ระดับการศึกษาและเทคโนโลยี ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่าง การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสาเหตุมาจากการศึกษาและเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนในการมีส่วนร่วมลดน้อยลง ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่ไปติดต่อทะเบียนราษฎรจากข้อมูลมือถือก็สามารถติดต่อได้ทันที ในการมีส่วนร่วมก็พบว่าจะมีการมีส่วนร่วมคนรุ่นเก่าที่เข้าร่วมประชุม คนรุ่นใหม่แทบไม่การเข้าร่วมประชุมเลย และวัยทำงานก็ไม่มีการเข้าเลย ในการเข้าประชุมคนรุ่นใหม่คิดว่าอาจเข้าร่วมกับกลุ่มการเมือง ระดับการศึกษาค่อยสูงหน่อย เห็นช่องทางต่างๆ หรือสื่อสารต่างๆซึ่งสามารถติดต่อหน่วยงานของรัฐได้ เท่านั้น ซึ่งสอดคล้อง แนวความคิด Witber W. Moore (อ้างถึงในคำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง 2556 ,น. 209-210) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเรื่อง ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นเรื่อง ของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโครงสร้างสังคม นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการกระทำทางสังคม และการกระทำระหว่างทางสังคมเกิดขึ้นและการแสดงออกของโครงสร้างทางสังคมนั้นๆ ที่เกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ผลผลิต และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม

จากข้อค้นพบดังกล่าวว่า การเปลี่ยนสู่ความเป็นเมือง บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน ลดน้อยลงอันเนื่องมาจาก ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เทคโนโลยีที่ก้าวไกลทำให้ประชาชนไม่พึ่ง กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านหมดอำนาจตามลำดับ ไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ที่ให้อำนาจหน้าที่กับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ทำให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะเปลี่ยนการทำงาน ด้านการพัฒนา ด้านการประสานงานหน่วยงานราชการ ด้านการช่วยเหลือลูกบ้านในพื้นที่ ที่รับผิดชอบ

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาวิจัย การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของ
กำนันผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้ผลการวิจัยตาม
วัตถุประสงค์ ปัจจัยที่ส่งเสริมสู่การเป็นเมือง ผลกระทบของบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน และแนวทาง
กับการปรับเปลี่ยนบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ผลการวิจัยได้การทำวิจัยสามารถปรับใช้กับพื้นที่
ที่เปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง ในพื้นที่ ที่กับเมืองหลวง ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ทราบปัจจัยที่ส่งเสริมสู่ความเป็นเมือง ในการศึกษาครั้งต่อไปทิศ
การพัฒนาการเกิดเป็นเมืองว่ามีทิศทางอย่างไรบ้าง หรือผลกระทบเมื่อเกิดเมืองต่อประชาชนและ
ประเทศอย่างไรบ้าง

บรรณานุกรม

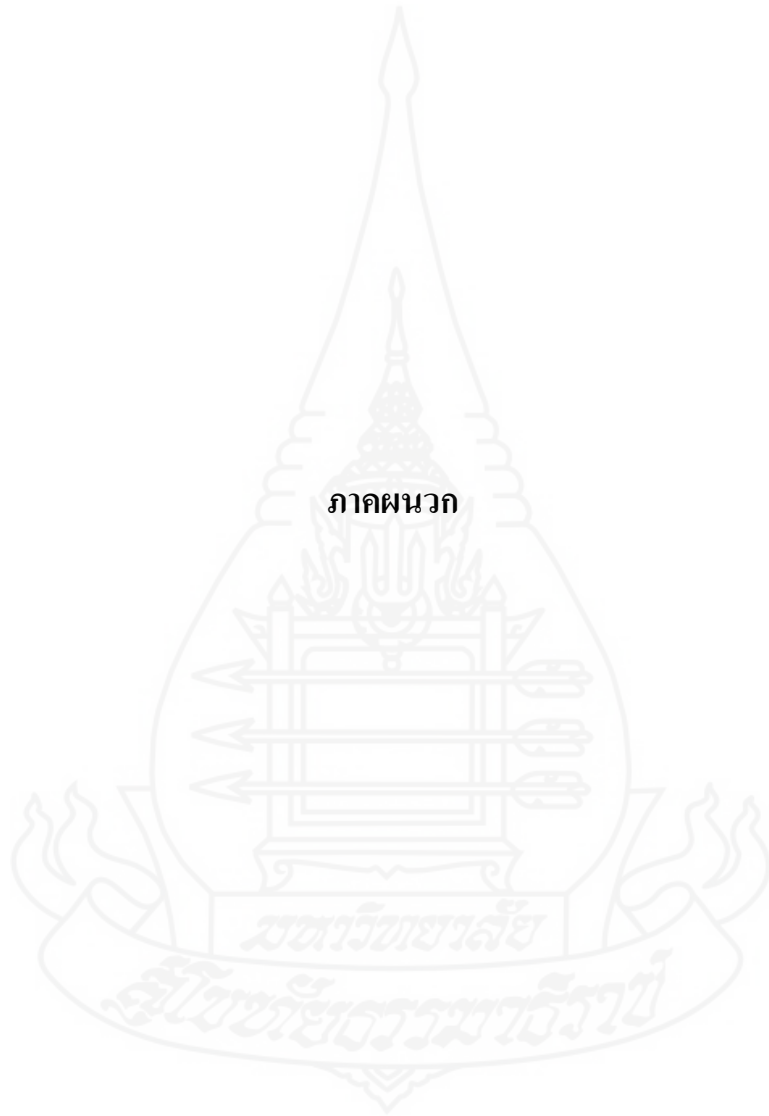
บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง.(2559).คู่มือปฏิบัติงาน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน (พิมพ์ ครั้งที่ 1).กระทรวงมหาดไทย
- กระทรวงสาธารณสุข.(2558).แผนแม่บทสุขภาพฉบับสมบูรณ์จังหวัดสมุทรปราการ. (พิมพ์ครั้งที่1).
กระทรวงสาธารณสุข.
- ณรงค์ ศรีสวัสดิ์. (2529). สังคมวิทยาชนบท (พิมพ์ครั้งที่1) กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ดารณี บัญชรเทวกุล.(2551).กระบวนเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศที่กำลัง
พัฒนา(พิมพ์ครั้งที่5). ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง.(2556).ชุมชน.(พิมพ์ครั้งที่1). นาคิลป์โฆษณา.
- ปธาน สุวรรณมงคล(2554). การเมืองท้องถิ่น การเมืองของใคร โดยใคร และเพื่อใคร (ฉบับ
ปรับปรุงครั้งที่ 1) นนทบุรี.จตุพร ดีไซน์
- วิทยา เกษรพรหม (2553) บทบาทของนักปกครองท้องถิ่นในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วน
ตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองบางขลัง อำเภอสวรรคโลก จังหวัด
สุโขทัย เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2552(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้
ตีพิมพ์).มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,นนทบุรี.
- ศิริวรรณ สิริบุญ.สุนันทา สุวรร โณคม(2535) โครงสร้างทางประชากรและสังคมความเป็น
อุตสาหกรรมและเป็นเกษตรกรรม .(พิมพ์ครั้งที่1).สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559).เมื่อ “เมือง” กลายเป็นโจทย์ของการบริหารจัดการท้องถิ่นสมัยใหม่.
(พิมพ์ครั้งที่1)สถาบันพระปกเกล้า:ชั้น แพลกั๊จจิ้ง.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2561).พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่นพ.ศ.2457. สืบค้นจาก
. <http://wiki.kpi.ac.th/index.php/titleพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่นพ.ศ.2457>
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556).แนวคิด ทฤษฎี เทคนิคและการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสมุทรปราการ กลุ่มงานยุทธศาสตร์.(2559).แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 4ปี(พ.ศ.
2561-2564). (พิมพ์ครั้งที่1).สำนักงานสมุทรปราการ:ม.ป.ท.

สุชา จันทน์เอม (2539) อ้างถึงใน ทรวง รongคำ บทบาททางการเมืองของการเมืองภาคพลเมืองใน
ท้องถิ่น :กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล โนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัด
ขอนแก่น(การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,นนทบุรี
อนันท์ กาญจนพันธุ์.(2544) มิติชุมชน.(พิมพ์ครั้งที่ 1).สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งเป็นการสัมภาษณ์ออกเป็น ตอนจำนวน 2 ตอน

ตอนที่1 ข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง ของตัวผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ความสำคัญต่อของผู้นำที่มีประวัติส่วนตัวหรือภูมิหลังในการสัมภาษณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ตอนที่2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม บทบาท อำนาจ การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง

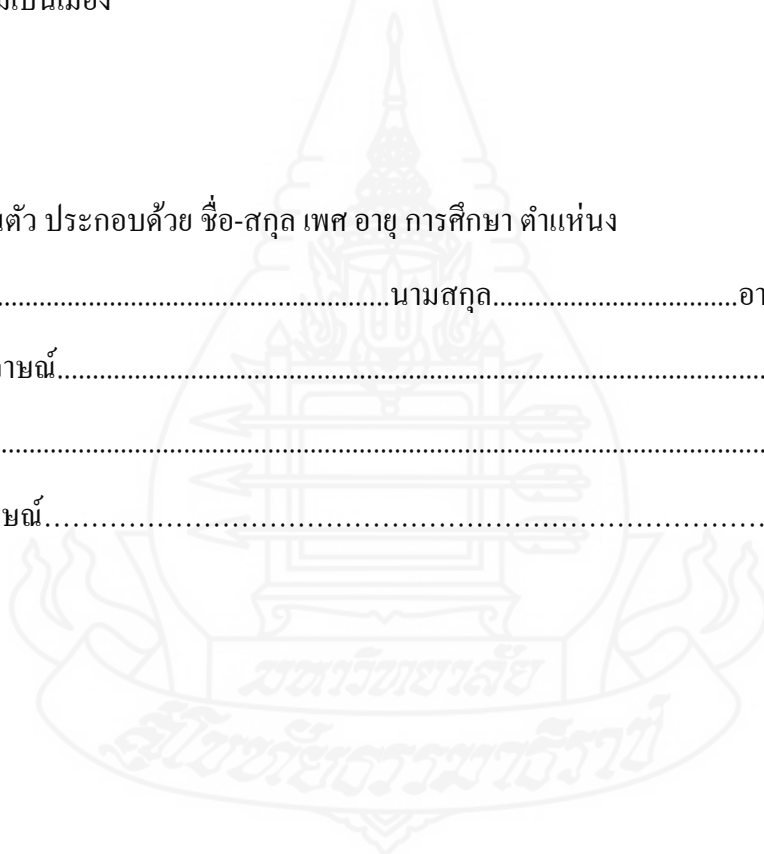
ตอนที่1 ข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย ชื่อ-สกุล เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์.....

การศึกษา.....

วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2

ท่านมีความคิดเห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองในอำเภอพระ
ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมือง

.....

.....

.....

บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อการเปลี่ยนสู่ความเป็นเมือง

.....

.....

อำนาจหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อการเปลี่ยนสู่ความเป็นเมือง

.....

.....

.....

การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเมืองของอำเภอพระประแดงมีลักษณะอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้แบบสัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้แบบสัมภาษณ์

การเปลี่ยนแปลงผู้ความเป็นเมืองที่มีผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่อำเภอพระประแดง

ชื่อ นายวรรณัฐ นามสกุล หนุรอด อายุ 57 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ นายอำเภอพระประแดง

การศึกษา ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์

วันที่ 26 เดือนกรกฎาคม ปี2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านพักนายอำเภอ

ชื่อ นายสาโรจน์ นามสกุล ชาติพราหมณ์ อายุ 45 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง

การศึกษา ปริญญาโท รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันที่ 8 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง

ชื่อ นายฉัตรชัย นามสกุล ปานลี้ม อายุ 48 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางกอบัว

การศึกษา ปริญญาโท รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วันที่ 11 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางกอบัว

ชื่อ นายธีระพล นามสกุล พีชทองกลาง อายุ 47 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางยอ ปฏิบัติหน้าที่นายองค์การบริหาร

ส่วนตำบลบางยอ

การศึกษา ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วันที่ 11 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางยอ

ชื่อ นายวัชร นามสกุล เต็มวรรณภัทร์ อายุ 48 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ นายองค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทรงธรรม

วันที่ 9 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านนายองค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง

ชื่อนายสำเนา นามสกุล รัตมิตต์ อายุ 52 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง
 การศึกษา กำลังศึกษา ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร มหาวิทยาบูรพา
 วันที่ 11 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง

ชื่อ นายวิรัตน์ นามสกุล ศิโรตม อายุ 65 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางกระสอบ
 การศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ป.ว.ช)
 วันที่ 5 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางกระสอบ

ชื่อ นายสมปอง นามสกุล รัตมิตต์ อายุ 50 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ กำนันตำบลบางยอและปฏิบัติหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านบางยอหมู่ที่4
 การศึกษา ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร มหาวิทยาราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 วันที่ 14 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านกำนันบางยอ

ชื่อ นางบุญญาภา นาม สกุลศิริโรตม อายุ 55 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ กำนันตำบลบางกระสอบ
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6
 วันที่ 9 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านกำนันบางกระสอบ

ชื่อนายไพศาล นามสกุล เต็มวรรณภักดิ์ อายุ 55 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ กำนันตำบลทรงคนอง
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่6
 วันที่ 9 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านกำนันทรงคนอง

ชื่อนายสุรชัย นามสกุล จันทรสุข อายุ 67 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ อดีตกำนันตำบลบางยอ
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6
 วันที่ 6 เดือนมิถุนายน ปี2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านกำนันตำบลบางยอ

ชื่อนายนณรงค์ นามสกุล ดวงดี อายุ 75 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ อดีตกำนันตำบลบางกระเจ้า(ระยะเวลา 9 ปี)และปฏิบัติหน้านายกองจัดการบริหารส่วนตำบลบางกระเจ้า

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

วันที่ 21 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางกระเจ้า

ชื่อ นายบรรชา นามสกุลทองอินทร์ อายุ 54 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านบางกอบัวหมู่ที่ 11

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6

วันที่ 7 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านผู้ใหญ่บ้านบางกอบัวหมู่ที่ 11

ชื่อ นายวิริศ นามสกุล รัตมิตต์ อายุ 29 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านบางน้ำผึ้งหมู่ที่ 6

การศึกษา ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วันที่ 13 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านผู้ใหญ่บ้านบางน้ำผึ้งหมู่ที่ 6

ชื่อ นายภานุพงศ์ นามสกุล พุทธรัตนมณี อายุ 33 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้านบางขอมหมู่ที่ 9

การศึกษา ปริญญาตรี

วันที่ 15 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางขอม

ชื่อนายสุเทพ นามสกุล ทองปั้น อายุ 60 ปี

ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ อดีตผู้ใหญ่บ้านบางกอบัวหมู่ที่ 11

การศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ป.ว.ช)

วันที่ 7 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านผู้ใหญ่บ้านบางกอบัวหมู่ที่ 11

ชื่อ นายสมเกียรติ นามสกุล แดงसान อายุ 56 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ อดีตผู้ใหญ่บ้านบางขอมหมู่ที่ 3
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
 วันที่ 6 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านผู้ใหญ่บ้านบางขอมหมู่ที่ 3
 ชื่อนายอัคเดช นามสกุล แดงมีทรัพย์ อายุ 62 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ อดีตผู้ใหญ่บ้านทรงคนองหมู่ที่ 6
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
 วันที่ 7 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านผู้ใหญ่บ้านบางขอมหมู่ที่ 3

ชื่อ นางสาวดวงรัตน์ นามสกุล นิลฤทธิ์ อายุ 51 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ ค้าขาย(ร้านกาแฟ-ร้านต้นไม้)
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6
 วันที่ 11 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านของนางสาวดวงรัตน์ นิลฤทธิ์

ชื่อ นางไพบลูย์ นามสกุล ชุณหวิชัย อายุ 68 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ แม่บ้านภายในตำบลทรงคนอง
 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6
 วันที่ 11 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านของนางไพบลูย์ ชุณหวิชัย

ชื่อ นายวีระ นามสกุล จำดวง อายุ 57 ปี
 ตำแหน่งของผู้สัมภาษณ์ อาจารย์ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดทรงธรรม
 การศึกษา ปริญญาโท ศิลปะศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 วันที่ 11 เดือนมิถุนายน ปี 2561 ที่สัมภาษณ์ บ้านของนายวีระ จำดวง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอาทิตย์ สุโขทัย
วัน เดือน ปีเกิด	14 ธันวาคม 2512
สถานที่เกิด	พระประแดง สมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต
สถานที่ทำงาน	73/8 หมู่4 บางยอ พระประแดง สมุทรปราการ
ตำแหน่ง	ธุรกิจส่วนตัว

